

Prilog povijesti srednjovjekovnih pavlinskih samostana: prava i povlastice samostana Blažene Djevice Marije na Gariću (Moslavačka gora)

U radu su prikazane sačuvane povlastice te prava pavlinskog samostana BDM na Gariću. Povlasticama, koje su samostanu udijelili članovi vladarskih kuća, banovi, biskupi i pape, garički su pavlini bili oslobođeni plaćanja različitih podavanja i jurisdikcije svjetovnog suda. Isto su tako dobili mogućnost konstantnih žalbi i brzog sudstva, ali i pravo davanja oprosta, kao i niz „gospodarskih“ privilegija. Najvjerojatnije je njihovo stjecanje ovisilo o umješnosti ličnosti priora ili vikara, njegovim vezama i poznavanjima, agilnosti, te svakako o funkciji i moći zaštitnika samostana. Također se poklanja pažnja pravu na oporučne legatate i pogrebnu četvrtinu, te sukobima zbog istih. Isto se tako opisuju pojedini primjeri iz svakodnevice koji prikazuju kako su garički pavlini stjecali i čuvali svoja prava i povlastice te koliko su pojedinci držali do pavlinskih privilegija.

Ordo sancti Pauli primi Eremitae

Pavlinski red (*Ordo sancti Pauli primi Eremitae*) nastao je u 13. stoljeću na području Ugarske, a ukinut je 7. veljače 1786. patentom Josipa II.¹ Pri opisu nastanka reda treba koristiti glagol nastati, a ne osnovati, jer je pavlinski red „nastajao“ od početka 13. stoljeća do 1308. godine kada konačno dobiva službeno priznanje. Kako je u tom procesu sudjelovao značajan broj osoba, ne može se govoriti o osnivaču i osnivanju reda.²

¹ O ukinuću vidi: SEKULIĆ 1989, 38.; *Lexikon für Theologie und Kirche* 1963, 206, 207; *Lexikon für Theologie und Kirche* 2006, 1488, 1489. Budući da se radi o jedinom redu koji je osnovan u Ugarskoj, mađarski autori puno pišu o pavlinima, a izdaju i zbirke izvora. Osim toga, pavlinima se poprilično bave i poljski autori jer je najveće poljsko svetište Jasna gora ujedno i centar pavlina u Poljskoj. Literatura o pavlinskom redu na hrvatskom jeziku poprilično je manjkava. Osim *Kulture pavlina u Hrvatskoj* i arheološkog prikaza slavonskih pavlinskih samostana (doktorska disertacija Tajane Pleše, PLEŠE 2010a) gotovo da i nema većih publikacija. U pregledima crkvene povijest Red također nije adekvatno zastupljen. Najviše mu pozornosti pridaje Šanjek (ŠANJEK 1988, 318-322; ŠANJEK 1996, 224-228). Jedin i Franzen uopće ga ne spominju, a isto se tako uopće ne navodi u *Suvremenoj katoličkoj enciklopediji (Velika povijest crkve 1971, Velika povijest crkve 1993; FRANZEN 1983, Suvremena katolička enciklopedija 1998.)*.

² Usp. BAK 2000, 135; ELM 2000bb, 21.

Budući da nema dovoljno povijesnih izvora (posebice pouzdanih) o počecima reda, teško je s preciznošću zaključivati, pa postoji nekoliko teorija o nastanku reda. Uglavnom se istraživanja početaka reda temelje na kasnijim izvorima, pri čemu se najviše koriste djela pavlina Gregoriusa Gyöngyösia nastala početkom 16. stoljeća,³ a poglavito njegova *Vitae fratrum*.⁴

Po novijim znanstvenim istraživanjima pojavu prvog eremitskog reda u srednjoj Europi možda bi trebalo dovoditi u vezu s „prvom generacijom“ eremita u Ugarskoj u 11. i 12. stoljeću, ali svakako su preteče pavlina eremiti koji se javljaju početkom 13. stoljeća u ugarskim brdima Meček i Piliš. Spomenute „sumnjive i teško kontrolirajuće“ eremitske zajednice vjerojatno postaju predmet interesa lokalnih crkvenih vlasti kad se dobiva dojam da se otimaju nadzoru te ih se nastoji podvrgnuti crkvenim pravilima.⁵ Takvi postupci lokalnih crkvenih institucija vodili su osnivanju pavlinskog reda.⁶

Međutim, čak se ni kroničari pavlinskog reda ne mogu usuglasiti oko mjesta i vremena osnutka prvih eremitskih zajednica budućih pavlina. Naime, 1225. pečujski biskup Bartol okuplja eremite u samostan Sv. Jakova kod Üröga (Patač) i propisuje im regulu,⁷ te tako u gorju Meček nastaje prva organizirana zajednica.⁸ Međutim, osnivačem se također smatra ostrogonski kanonik Euzebije koji 1250. okuplja eremite u samostan Sv. Križa⁹ u gorju Piliš, povezujući se navodno i sa samostanom u Pataču.¹⁰ Po službenoj tradiciji reda, Euzebije, koji se smatra prvim priorom provincijalom,¹¹ odlazi 1262. u pratnji monaha k papi Urbanu IV. te ga moli da njegovom redu da pravila, a po nagovoru Tome Akvinskog odlučuje

³ Gregorius Gyöngyösi je prema pavlinskoj tradiciji jedan od najznačajnijih i najpoznatijih srednjovjekovnih pavlina. Od 1514. do 1520. vrši službu priora pavlinskog samostana Santo Stefano Rotondo, a 1520. postaje general pavlinskog reda. WEINRICH 2000, 195; SARBAK 2009, 24; GYÖNGYÖSI 1988, 12, 13.

⁴ O njegovim djelima usp. GYÖNGYÖSI 1988, 14-25, SARBAK 2009, 24-26.

⁵ MILADINOV 2008, 177, 178 i 195; ELM 2000B, 12-14.

⁶ Organiziranje (od strane crkve) dotad izoliranih eremita i eremitskih zajednica nije u 13. st. bio jedinstven slučaj, npr. 1256. putem *magna unio augustiniana*, pri čemu je kardinal Richard Annibaldi imao odlučujuću ulogu, nastaje i službeno Red pustinjaka sv. Augustina; ELM 2000B; FRANZEN 1983, 177; *Velika povijest crkve* 1993, 212.

⁷ Prema reguli biskupa Bartola, trebali su živjeti u zajedničkoj kući, religiozne dužnosti obavljati u svojoj crkvi, živjeti od vlastitog rada i nositi jednostavne i čedne halje, dok je nadzor nad njima vršio biskup; Usp. MALLECHICH 1708, 25; ŚWIDZIŃSKI 1979, 32.

⁸ GYÖNGYÖSI 1988, c. 3-4, 37, 38. Oko godine nastanka prve eremitske zajednice podijeljena su mišljenja, iako većina autora koristi 1225., nekolicina autora (pavlinskih kroničara te suvremenih) smatra da se radilo o 1215. (Eggerer, Orosz, Dočkal, Chmielewski, Swizdinski, Sekulić, Pleše). Naime, kod Gyöngyösia se zaista navodi 1215., ali Hervay razjašnjava u komentaru da se Bartola titulira kao pečujskog biskupa, a budući da on je biskup tek od 1219., radi se ipak o 1225. godini. Usp. i GYÖNGYÖSI 1988, 207.

⁹ Ovdje je i živio do smrti 1270.; GYÖNGYÖSI 1988, C. 13, 47.

¹⁰ GYÖNGYÖSI 1988, C. 8, 42.

se za pravila sv. Augustina. Papa odluku prepušta vesprimskom biskupu Pavlu koji 1263. nakon vizitacija 7 eremitskih nastamba u svojoj biskupiji zaključuje da eremiti nemaju dovoljno sredstava za samostalno uzdržavanje te im uskraćuje augustinsko pravilo.¹²

Za pavlinsku povijest najznačajnije je djelovanje papinskog poslanika kardinala Gentilisa de Montafiore,¹³ koji 13. prosinca 1308. izdaje u Budimu eremitima povelju o dozvoli upotrebe pravila sv. Augustina,¹⁴ jer je nestalo prepreke iz 1263. godine (nedovoljno sredstava za uzdržavanje).¹⁵ Od tada se eremiti/pustinjaci službeno nazivaju *fratres sancti Pauli primi eremite*,¹⁶ iako su kasnije ponekad nazivani *fratres eremite sanctae Crucis* (veza s Euzebijevim samostanom) ili

¹¹ Sekulić navodi da je 1256. Euzebije na ostrogonskoj sinodi potpisan s Eusebius *prior prov. Ord. S. Pauli primi Eremitae, magister Porse Canonici Strigoniensis, archidiaconus Nitriensis*, prema knjizi *Concilia Ecclesia Rom. cath. in regno Hungariae* (Posonii, 1741, I, 88). Također i Tamazs Guzsik spominje da je Euzebije prema spisu ostrogonske sinode iz 1256. potpisan kao *prior provincialis Ord. S. Pauli primi Eremitae*; Usp. SEKULIĆ 1989, 32; GUZSIK 1984, 136.

¹² Iz ovog prvog popisa eremitskih zajednica vidljivo je da je od 1250. do 1262. nastalo još pustinjačkih naselja (7 ih djeluje u biskupiji Vesprim), a koliko ih je još bilo, nemoguće je utvrditi jer popis obuhvaća samo područje biskupije Vesprim; KATONA 1782, 398-401; GYÖNGYÖSI 1988, c. 10, 43-45; Postoji i teorija da su samostani ipak imali dovoljno sredstava za uzdržavanje, ali da je to biskup Pavle samo iskoristio kao ispriku, ne bi li Euzebije i „njegovi samostani“ ostali i dalje pod biskupskom ingerencijom. Usp. HOLLER 2010, 94-101.

¹³ Prije franjeveca kardinala Gentilisa u Ugarskoj od 1301. do početaka 1303. boravio je, kao poslanik pape Bonifacija VIII., kardinal Nikola Boccasini (dominikanac). Papa ga je poslao u Ugarsku ne bi li pridobio prelate za Karla Roberta, ali njegov boravak je prošao bez većeg uspjeha. Isto tako Nikola Boccasini nije imao kontakt s eremitima/pavlinima. Usp. SARBÁK 2009, 18, 19.

¹⁴ O pravilu sv. Augustina vidi: ŚWIDZIŃSKI 1968, 29-38; PAVLOVIĆ 1985, 181-202.

¹⁵ *Monumenta Vaticana* 1885, 180-182; SARBÁK 2009, 22; Doduše, Stanislaw Świdziński navodi da je dekret kardinala Gentilisa falsifikat iz 15. stoljeća, ali uopće ne obrazlaže svoju tvrdnju, što je primijetio i Kaspar Elm, usp. ŚWIDZIŃSKI 1968, 29; ELM 1972, 111; Gentilis izdaje još dvije povelje pavlinima. Dana 15. siječnja 1309. dopušta redovnicima sakupljenim na glavnom kapitulatu u Budimu donošenje konstitucija koje neće biti u suprotnosti s pravilom sv. Augustina te 1. travnja 1311. u Bratislavi daje provincijalima pravo absolucije redovnika koji se međusobno potuku, a to pravo mogli su iskoristiti i priori, dok teže slučajeve treba rješavati u Rimu. Ovom poveljom kardinal ukazuje da već red ima svoja pravila (*iuxta ipsius ordinis instituta*). MALLECHICH 1708, 41; *Monumenta Vaticana* I/2, 256, 257. Usp. SARBÁK 2009, 23; O razvoju pravila pavlinskog reda vidi: SARBÁK 2009, 15-26; ŚWIDZIŃSKI 1999b, 216-224. Najstarije sačuvane konstitucije nastale su u samostanu Grünwald oko 1370., a sačuvane su i konstitucije nastale oko 1500. godine. Oko 1520. Gyöngyösi sastavlja *Declarationes constiutionum*, pri čemu člancima dodaje i svoje komentare. Kako je uključio i ranije odluke generalata, pretpostavlja se da je u rimskom samostanu imao i sve ranije konstitucije; za srednjovjekovne konstitucije pavlina vidi: ELM 1972, 91-124; *Declarationes constitutionum ordinis fratrum heremitarum sancti Pauli primi heremite* 1520; *Constitutio ordinis sancti Pauli primi eremite iuxta textum ante anum 1643 conscriptum* 1973 (dalje *Constitutio ordinis sancti Pauli* 1973); *Constitutiones antiquiores Fratrum Sancti pauli primi Heremite ordinis Sancti Augustini et Informatio religiosi* 2009.

fratres sancti Augustini. Upravo zbog ovog posljednjeg dolazi do nesporazuma, pavlinski se samostani pripisuju augustincima i obrnuto.¹⁷ Papa Ivan XXII. svečano je potvrdio pavlinima augustinsku regulu 16. studenoga 1328., a to su činili i njegovi nasljednici kroz razne privilegije.¹⁸

Pavlinski samostan Blažene Djevice Marije na Gariću

Približno istovremeno s pojavom prvih pustinjaka/pavlina u Ugarskoj javljaju se u povijesnim vrelima i pustinjaci na Moslavačkoj gori, čiji će se samostan razviti tijekom idućih stoljeća, pored samostana u Remetama, do najznačajnijeg pavlinskog samostana u srednjovjekovnoj Slavoniji. Pavlinski samostan Blažene Djevice Marije na Gariću (Moslavačka gora) ujedno je najstariji pavlinski samostan na tlu današnje Hrvatske.¹⁹ Već je 1257. zabilježena u ispravama granica prema eremitima na Moslavačkoj gori, a 1273. prvi je put spomenuta samostanska crkva Blažene Djevice Marije.²⁰ Pavlinski samostan na Moslavačkoj gori djelovao je najkasnije do

¹⁶ Sv. Pavao iz Tebe (236.-347.) je prema sv. Jeronimu i njegovim *Vita Sancti Pauli primi eremita* otac redovništva. Tijekom svog boravka u pustinji presudno je utjecao na sv. Antuna (251.-356.). Pavao je živio u špilji, svaki dan mu je gavran donosio pola kruha, a palma mu je davala zaštitu te je bila izvor odjeće i hrane, dok je svježu vodu dobivao s izvora. Pavao je živio uz molitvu u samoći dok mu se nije pridružio Antun (koji je boravio na dva dana hoda od njega u istoj pustinji), kojeg su unutarnji glasovi naveli do Pavla. Po njegovom dolasku je gavran, koji je svaki dan donosio sv. Pavlu pola kruha, donio cijeli kruh. Nakon smrti Pavla, Antunu su dva lava pomogla iskopati grob. Iz svega spomenutog nastao je grb pavlina, na kojem su oko palme prikazana dva lava, a iznad gavran s cijelim kruhom u kljunu. U drugoj polovici 19. stoljeća pojavljuju se mišljenja da Pavao iz Tebe nije nikada postojao, već da je samo Jeronimova izmišljotina (Anatazijeva *Vita Antonii* bila je literarni model za njegovu *Vita Pauli*). Iz toga proizlaze brojne rasprave koje uzdrnavaju tisućljetno slavljenje Pavla iz Tebe, te dovode do toga da se na Drugom vatikanskom koncilu njegova svetkovina (15. siječnja) briše iz kalendara svetih. Danas su također podijeljena mišljenja oko postojanja Pavla iz Tebe. Kod Franzena i Jedina se uopće ne spominje dok, primjerice, Maria Elisabeth Brunert sa žaljenjem navodi da je sv. Pavao iz Tebe, ne samo patron pavlina, već i jedan od najpoznatijih i najuglednijih (pored Antuna pustinjaka) monaha, obično na drugom mjestu tj. da je u današnje vrijeme zapostavljen i u istraživanjima na račun Antuna; BRUNERT 1999, 21-31; REBENICH 2000, 23-40; ŠANJEK 1988, 58; *Vita divi Pauli primi eremite* 2009; WEHLI 2010, 465-474.

¹⁷ FÜLÖPP-ROMHÁNYI 2000, 145.

¹⁸ Za papinske bule koje se odnose na pavline vidi: *Constitutio ordinis sancti Pauli* 1973, 18-22; ELM 1972, 120-124; Detaljnije o problematici nastanka reda u: BENCZE 2000, 157-190; CHMIELEWSKI 2009, 71-102; ELM 2000b, 11-22; FÜLÖPP-ROMHÁNYI 2000, 143-156; GUZSIK 1984, 133-154; SARBAC 2009, 15-26; ŚWIDZIŃSKI 1999A, 11-19; ŚWIDZIŃSKI 1999B, 216-224; TÖRÖK 1996, 179-184; TÖRÖK 2000, 125-134.

¹⁹ Smatra se da je od pavlinskih samostana južno od Drave prije jedino osnovan pavlinski samostan u Dubici. Vidi npr. ADAMČEK 1989, 42; KRUIHEK 1989, 73.

²⁰ Blažena Djevica Marija zaštitnica je i patrona najvećeg broja pavlinskih samostana i crkava, što se obično povezuje s navodnim zaštitnikom reda Tomom Akvinskim, koji u svojim djelima često spominje Blaženu Djevicu Mariju. Međutim, Maria Imre povezuje marijansku pobožnost

četrdesetih godina 16. stoljeća, kada zbog osmanlijske ugroze redovnici sele arhiv te najvjerojatnije ostavljaju samostan.²¹ Iako je bilo pokušaja obnove,²² samostan nikada nije obnovljen te je zahvaljujući dobrom položaju ostao nedirnut do početka arheoloških istraživanja 2009.²³

Samostan Blažene Djevice Marije smjestio se u podnožju najvišeg vrha Dugačkog brda na Moslavačkoj gori, na svojevrsnom pravokutnom platou koji je sa svih strana okružen protočnom vodom iz potoka koji u donjem toku čine potok Kamenjaču.²⁴

kod pavlina, osim s Tomom Akvinskim, i s činjenicom da je prvi ugarski kralj sveti Stjepan stavio zemlju pod Marijinu zaštitu, što su činili i kasniji kraljevi. Nakon što je kraljevstvo pretrpjelo tatarsku provalu, eremiti-pavlini, čija reorganizacija, odnosno organizacija upravo započinje, kao i ostatak populacije kraljevstva, pojačano štuje zaštitnicu, sv. Mariju, ne bi li ih sačuvala od novih sličnih opasnosti. U prilog njezinim pretpostavkama išao bi i podatak da su tri najranija slavenska samostana (Dubica, Garić i Remete) posvećena sv. Mariji. Više vidi u: IMRE 2009, 491. SEKULIĆ 1989, 33, PISK 2011.

²¹ Redovnici su napustili samostan najkasnije 1545., do kad Osmanlije osvajaju sve utvrde ovog područja, no do kad je samostan zaista djelovao, postoje različite pretpostavke, ali svi su suglasni da je moslavački pavlinski samostan prestao djelovati zbog osmanlijskih osvajanja Slavonije te da su redovnici sa svojim ispravama zaklon našli u lepoglavskom samostanu, kao što su ranije pavlinima iz dubičkog samostana utočište pružila braća u Gariću i Remetama. Posljednji sigurni pokazatelj postojanja samostana je zadnja isprava garičkog samostana iz 1520. (HDA, Pavlinski samostan Garić, fasc. 8. nr. 7.; MÁLYUSZ 1935, dok. 473). Dočkal i Szabo, pozivajući se na pavlinske kroničare Eggerera i Kristolovca, spominju navodnu ispravu iz 1571. kojom se moslavački pavlinski samostan uvodi u posjed 10 kmetskih selišta u Beketincu. Dočkal sumnja u njenu vjerodostojnost, dok Szabo u pojedinim radovima koristi 1571. kao krajnju godinu djelovanja samostana, a u nekim 1544. godinu. Usp. EGGERER 1663, 317; KRISTOLOVEC, 127; DOČKAL 1955, 169, 170; *Bilješke o starinama u Moslavini*, Szabo 1919, 23, Szabo 1920, 106. Međutim, pretpostavljena isprava iz 1571. evidentno je isprava iz 1471. kojom su moslavački pavlini uvedeni u posjed 10 kmetskih selišta u Beketincu koje im je poklonila Jelka (*Ilka*, kći Stjepana Melješa *de Pongrachowcz*). HDA, Pavlinski samostan Garić, fasc. 7. nr. 3.; MÁLYUSZ 1935, dok. 405. Više u: PISK 2011.

²² DOČKAL 1955, 171; PISK 2011.

²³ Godine 2009. započela su, konačno, arheološka istraživanja lokaliteta Bela crkva pod vodstvom arheologinje Tajane Pleše iz Hrvatskog restauratorskog zavoda u sklopu projekta *Srednjovjekovni pavlinski samostani* koja su uvelike promijenila te istovremeno probudila saznanja o moslavačkom pavlinskom samostanu. Bila su ograničena na istraživanje samostanske crkve. Crkva je smještena u sjeveroistočnom dijelu samostanskog sklopa, što je povezuje jedino s najranijim pavlinskim samostanom u Pécs-Jakabhegyu, jer su inače pavlinske samostanske crkve smještane u jugozapadnom dijelu. Već u drugoj sezoni istraživanja (2010.) došlo je do iznenađujućih otkrića. Gotički portal na ulazu u crkvu in situ kroz koji su prolazili pavlini i svi posjetitelji iz svih srednjovjekovnih slojeva, i „pločice“ u lađi crkve kojima su pristupali oltarima u potpunoj su suprotnosti s današnjom okolicom. Arheološka istraživanja i konzervacija trebali bi se nastaviti idućih godina prema financijskim mogućnostima. Budući da garički samostan nije nikada više naseljavan, niti pregrađivan, daljnja će istraživanja omogućiti rekonstrukciju cijelog samostanskog sklopa u njegovom izvornom kasnosrednjovjekovnom obliku. O arheološkim istraživanjima ovog lokaliteta usp. PLEŠE 2010a, PLEŠE 2010b, PLEŠE 2011, PISK 2011.

²⁴ Moslavačka je gora puna potoka, od kojih neki nisu zabilježeni na kartama, a oko njihovih imena ponekad se ne slaže ni lokalno stanovništvo. Isto su tako podijeljena mišljenja oko voda koje okružuju samostanski sklop. Pleše smatra da se radi o koljenu potoka Kamenjača i dva

Iz današnje je perspektive u nepristupačnom klancu u gustoj šumi, udaljen od naselja i prometnica, ali treba uzeti u obzir enormnu promjenu topografije prostora, kao i prometnih pravaca. Odabir mjesta odgovarao je pustinjačkim običajima da izaberu skrovitija mjesta, ali i uobičajenim pavlinskim navadama prema kojima se samostani obično smještaju u nizine između brda, blizu vode, nedaleko regionalne ceste i maksimalno sat vremena hoda od okolnih naselja.²⁵

Nalazio se na tromeđi upravnih područja Gračenice (kasnije i Bršljanovca)²⁶ i Garića te vlastelinstva Moslavine. Ne spominje se obično u kojem je upravnom području, osim u ispravi iz 1398., kada je *in districtu de Garygh*.²⁷ Spomen Garića mogao bi značiti da je spadao pod Garić, ali opet isprava iz 1273. izričito navodi da je u Gračenici.²⁸ Posjede je imao na oba upravna područja, a s vlastelinstvom Moslavina graniči tijekom cijelog postojanja.²⁹ U okolici samostana se već sredinom 13. stoljeća nalaze utvrde Garić, Moslavina, Gračenica i Bršljanovac te istoimena naselja, a broj okolnih naselja povećavao se s godinama.³⁰

umjetna kanala sa zapadne i sjeverne strane, a sličnog je mišljenja i Z. Horvat. Bedić smatra da se radi o neimenovanim potocima koji utječu u Kamenjaču, dok Hirc, praćen lokalnim vodičem, piše da se radi o potocima Perušićima. U blizini se nalazi dio Moslavačke gore koji se zaista među stanovništvom naziva Perušić; BEDIĆ 1995, 106; HIRC 2002, 289, 290; HORVAT 1989, 100; PLEŠE 2010a.

²⁵ O zajedničkim obilježjima srednjovjekovnih pavlinskih samostana usp. FÜLÖPP-ROMHÁNYI 2000, 152-156; Glavni prometni pravci proučavanog područja u srednjem vijeku obično su išli preko Garića. Do Garića se dolazilo iz smjera Čazme te se dalje išlo prema Moslavini, Sisku, Ivaniću i Zagrebu. Također su iz Garića vodile ceste prema Beloj crkvi i Gračenici, a postojao je i prometni pravac koji je išao prema Garešnici i dalje u Slavoniju. Postojala je i cesta/put od naselja Moslavina prema Čazmi te najvjerojatnije prema Gračenici. Cijelo područje Garića, Gračenice i Moslavine bilo je odlično prometno povezano. Sva naselja i utvrde te crkve i samostan povezivali su putovi (*magna via, antiqua via, via i strata*). Zabilježeno je nekoliko cesta koje su vodile prema moslavačkom pavlinskom samostanu, a zasigurno ih je bilo i više. Npr. isprave do kraja 14. stoljeća, primjerice, svjedoče da je do samostana vodio put iz gračeničkog trga (CD 10, 592) te od crkve Sv. Martina u Bršljanici (CD 10, 117), a već je u prvoj polovici 15. stoljeća potvrđena povezanost samostana velikom cestom s utvrdom Garić (...*ad magnam viam, que tendit de dicto claustro heremitarum versus prescriptum castrum Garygh*...). Ista isprava kazuje o povezanosti utvrde Garić velikom cestom s naseljima Romačinim Dolom i Podgorjem. Od istog Romačinog Dola vodila je velika cesta i do Gračenice (HDA, Pavlinski samostan Garić, fasc. 5. nr. 71.; MÁLYUSZ 1933, dok. 237). O prometnim pravcima i cestama ovog područja vidi: PISK, „Topografija Garića, Gračenice i Moslavine“; Za cestovne pravce u srednjovjekovnoj Slavoniji, usp. ČORALIĆ 1997; GRAČANIN 2011; PETRIĆ 1993, 17-26; PISK 2005, 29-38.

²⁶ Posjedi okupljeni uz utvrdu Bršljanovac izdvojeni su u posebni distrikt na štetu gračeničkog upravnog područja već početkom 14. stoljeća. Usp. PISK 2007, 120, 121; PISK 2009, 42, 43.

²⁷ CD 18, 400-401.

²⁸ Geografski je smješten na granici ovih upravnih područja, blizu izvora današnjeg potoka Kamenjače, a posjede je imao na oba upravna područja.

²⁹ Većina samostanskih posjeda nalazila se ipak na prostoru Gračenice (kasnije i Bršljanovca) i uglavnom su orijentirani s vrhova Moslavačke gore prema Lonji. Vidi prilog 2 i usp. Pisk 2011.

³⁰ Vidi prilog 6.

Tijekom gotovo 300 godina postojanja, od male i siromašne pustinjačke zajednice samostan je postao značajan feudalac s brojnim posjedima koje su stjecali darovanjima, zakupom te kupnjom. Posjede su uglavnom imali u okolici samostana, u prvo vrijeme u neposrednoj blizini te se, posebno u prvih sto godina, novi nalaze obavezno uz već postojeće. Većinom se nalaze na upravnom području Gračenice te nešto kasnije i na području utvrde Bršljanovac (krajem 13. stoljeća te su zemlje također pripadale Gračenici), a prostirali su se od brežuljkastih padina Moslavačke gore pa sve do Lonje.³¹

Garički su pavlini posjedovali oranice, livade, šume, vinograde, ribnjake, brane na rijeci Lonji te mlinove na Gračenici i Kutinici. Iako su u početku vjerojatno sami obrađivali posjede, ekspanzijom posjeda bilo je nemoguće obrađivanje bez sudjelovanja kmetova i drugih podložnika. Oni su živjeli u samostanskim selima ili, ovisno o donaciji, na pojedinačnim selištima unutar nečijeg tuđeg posjeda. Broj sela i selišta mijenjao se tijekom godina.³²

Vinogradi su im bili jedan od glavnih oblika zarade.³³ Naime, mijenjali su vino za nekretnine, odnosno vino su im, umjesto novcem, plaćali ponekad davanjem posjeda u zalag. A iz nekoliko isprava očito je da su trgovali vinom, jer su se pojedini sporovi vodili zbog neplaćanja dugova za popijeno vino. Kmetovi su od uroda vinograda obavezno davali gornicu, koja se obično sastojala od svakog devetog vedra mošta.³⁴

Na oranicama su sadili pšenicu, heljdu, zob i sirak, a od stoke su imali volove, krave, svinje, konje, koze i ovce. Za gospodarske poslove najiskorišteniji su bili

³¹ Vidi prilog 2.

³² Poseban status imao je jedino Remetinec, koji je bio *libera villa* moslavačkog pavlinskog samostana. HDA, Pavlinski samostan Garić, fasc. 4. nr. 69; MÁLYUSZ 1932b, dok. 167.

³³ Prema Fülöpp-Romhányi, veliki pavlinski samostani obično su se specijalizirali za jedan od tri uobičajeno najveća pavlinska gospodarska izvora prihoda, mlin, žito ili vinograde. FÜLÖPP-ROMHÁNYI 2010, 130-199.

³⁴ Nažalost, za moslavački pavlinski samostan nije sačuvan urbar kao u pavlinskom samostanu u Strezi, ali izvjesno je da su neke obaveze pavlinskih kmetova bile slične u oba samostana. Streški urbar iz 1477. čuva se pod nazivom *Registrum super privilegiarum omnium possessionis claustrum fratrum heremitarum de Streza* u Arhivu HAZU. Prvi ga je u originalu objavio Tkalčić, posvetio mu se i Josip Adamček radom u Kulturi pavlina u Hrvatskoj, iako je poprilično subjektivan, dok je opširnu objektivnu analizu napravila Mira Kolar Dimitrijević. Radi se o najstarijem urbaru iz sjeverne kontinentalne Hrvatske, ali ujedno i o jedinom urbaru iz kojeg se vidi da su pavlini vodili posjed po uzoru na svjetovni posjed. Prema tome, pavlini, tj. njihov prior nastupao je kao veleposjednik. Urbar je podijeljen na dva dijela, urbar te popis posjeda, a sam urbar čine šest dijelova: o prihodima imanja uopće; o selima i kmetskim selištima, koja spadaju pod vlast samostana; o gornici ili vinskoj devetini; o samostanskim šumama i njihovim prihodima; o oranicama, livadama i vinogradima koji se obrađuju u vlastitoj režiji samostana, tj. o takozvanom alodiju; o slobostinama koje uživaju pojedini podanici, te o ugovorima koji su sklopljeni za uživanje zemlje sa strancima koji su došli izvana. Usp: TKALČIĆ 1903, 201-219; ADAMČEK 1989, 48-50; KOLAR DIMITRIJEVIĆ 2003, 103-123.

volovi koji su korišteni za raznu vuču, vožnju te oranje. Na moslavačkom području u srednjem vijeku zabilježeno je mnoštvo šuma u kojima je bilo graba, bukve, hrasta, brijesta, klena, javora, jasena i johe.³⁵ Iz šume su pribavljali ogrjev i građu, a hrastove šume, odnosno žirovi služili su kao izvor hrane za svinje.

Tijekom djelovanja samostana zabilježeno je da je samostan posjedovao nekoliko kurija, u Romačinom Dolu, Beketincu, Kosovcu i Remetincu.

Redovnici nisu živjeli povučeno i tijekom postojanja bili su u interakciji, osim s lokalnim stanovništvom i drugim pavlinskim samostanima, i sa svim segmentima društva, kako svjetovnog, tako i crkvenog, sve do najviših crkvenih i svjetovnih instancija.

U gotovo tri stotine godina djelovanja, vrela odaju četrdesetak poglavara samostana te, nažalost, približno isti broj redovnika, iako je u samostanu, pogotovo tijekom 15. stoljeća, istovremeno moglo boraviti njih dvadesetak. Osim što su zabilježeni u sudskim procesima (kao zastupnici ili žrtve nasilja) i kao molitelji prijepisa pred različitim institucijama, nema drugih podataka o njima, a ne može se ni odrediti broj zaređenih, nezaređenih i svećenika redovnika.³⁶

Porastom samostanskog ugleda imenovan je početkom 15. stoljeća garički prior vikarom i vodio je brigu za još nekoliko slavonskih pavlinskih samostana. Osim matične crkve, brinuli su za bar još jednu kapelu. Crkva Majke Božje Garičke bila je mjesto hodočašća, osobito na marijanske blagdane, a posebno je veliko slavlje bilo oko Blagovijesti kada se ispred samostana održavao veliki godišnji sajam. Kroz samostanske spise i njegovo djelovanje ogleda se i politička situacija u Ugarskom kraljevstvu, koju je moguće pratiti kroz izmjenu vladara, banova, biskupa te razne krize, poput osmanlijske opasnosti, te gospodarski problemi, kao što je, primjerice, „netašica“ kmetova, tj. radne snage.³⁷

Svoj razvoj moslavački pavlinski samostan može zahvaliti i brojnim povlasticama i pravima koje dobiva od različitih instancija, koje ga ujedno u različitim prilikama uzimaju u zaštitu. Najveći dio povlastica sačuvan je među ispravama ovog pavlinskog samostana te se može pronaći među petsto četrdeset i četiri dokumenta u Hrvatskom državnom arhivu u zbirci *Pavlinski samostan Garić (fond)* pod signaturom HR-HDA-647.³⁸

³⁵ Usp. PISK 2008, 64-70.

³⁶ Vidi priloge 3 i 4. Više o poglavarima i redovnicima moslavačkog pavlinskog samostana u PISK 2011.

³⁷ Detaljno o pavlinskom samostanu Blažene Djevice Marije na Gariću vidi u: PISK 2011.

³⁸ Usp. *Pavlinski samostani – vodič*; http://arhinet.arhiv.hr/_Generated/Pages/ArhivskeJedinice (zadnja provjera 30. listopada 2010.); Bućin i Pandžić 2007, 17-37. Zanimljivo je istaknuti da su spisi pavlinskog samostana BDM na Gariću dosta „proputovali“. Naime, moslavački su pavlini svoj arhiv preselili u prvoj polovici 16. stoljeća zbog nadolazeće osmanlijske opasnosti ili nakon propasti samostana, u pavlinski samostan u Lepoglavi. Nakon ukidanja pavlinskog

U očuvanju svojih prava i povlastica, kao i u stjecanju istih, nisu se libili tražiti zaštitu najviših crkvenih i svjetovnih poglavara, niti po potrebi poduzimati duga putovanja.

Povlastice i prava moslavačkog pavlinskog samostana BDM

Najraniju poznatu povlasticu udijelila je crkvi *in monte Garig*, prioru Stjepanu te samostanskoj braći, kraljica Elizabeta uzevši ih pod svoju posebnu zaštitu.³⁹ Izuzela je moslavački samostan ispod vlasti bilo kakvih sudaca te bana cijele Slavonije. Naložila je i zagrebačkom biskupu te križevačkom i gračeničkom županu da brane pavline od svake nevolje te je naložila banu i njegovim činovnicima (uključujući skupljače poreza) da štite u svakoj prilici redovnike, njihovu crkvu, posjede i kmetove te da ne ubiru od njih podavanja. O tome svjedoči njezina isprava sastavljena 1329. u Višegradu,⁴⁰ te prijepis iste od strane Čazmanskog kaptola.⁴¹

Da je garički samostan otad bio izuzet od podavanja, svjedoči i isprava bana Nikole Banića Lendavskog,⁴² koji 6. prosinca 1354. nalaže skupljačima marturine i dike da ne ubiru ova podavanja na posjedima pavlinskog samostana *in monte Garig*, jer nisu plaćali ove daće ni za prijašnjih hercega ni banova. Povod ovoj ispravi bila je žalba redovnika na generalnoj skupštini staleža Slavonije koja se održala pod predsjedanjem bana Nikole u Zagrebu, da ubirači poreza od garičkog samostana i njegovih kmetova ubiru podavanja što je protiv sloboda samostana.⁴³

Sljedeća je samostanska povlastica opet iz kraljevske kancelarije, naime 5. lipnja 1402. kralj Sigismund, boraveći u tridesetak kilometara udaljenoj Dubravi, nalaže pojedinim članovima obitelji Treutel (Nikoli, Ivanu i Ladislavu) da garički samostan, koji je on uzeo u svoju kraljevsku zaštitu, brane i štite protiv svakog nasilja.⁴⁴

reda 1786. godine, njihov je arhiv, s ostalim pavlinskim arhivom, predan Ugarskoj komori. Ivan Kukuljević je uspio isposlovati da se spisi pavlinskih samostana vrate iz Ugarske komore u Arhiv Kraljevine. Međutim, isti su ponovno odneseni u Budimpeštu 1883. godine. Vraćeni su u Hrvatsku tek 1958. na temelju mirovnih sporazuma nakon Drugog svjetskog rata. Usp. HAUPTMAN 1961, 29-159; LUKINOVIĆ 1989, 367.

³⁹ Kraljica Elizabeta je supruga Karla I. Roberta Anžuvinca te majka kralja Ludovika.

⁴⁰ CD 9, 464.

⁴¹ CD 9, 485.

⁴² Ban Nikola Banić Lendavski (1343.-1346.; 1353.-1356.).

⁴³ CD 12, 262.

⁴⁴ HDA, Pavlinski samostan Garić, fasc. 3. nr. 48.; MÁLYUSZ 1931, dok. 44. Zanimljivo je napomenuti da već iduće godine pavlini prosvjeduju protiv Nikole i Ivana, zbog bespravnog zaposjedanja samostanske zemlje koja graniči s njihovim posjedima, a čini se da Treuteli tek 1417. vraćaju sporni posjed samostanu (HDA, Pavlinski samostan Garić, fasc. 3. nr. 9, 14., 18; fasc. 4. nr. 59); MÁLYUSZ 1931, dok. 54; MÁLYUSZ 1932a, dok. 61, 65; MÁLYUSZ 1932b, dok. 156.

Još istog dana iz Dubrave kralj Sigismund nalaže zagrebačkom biskupu Eberhardu, vranskom prioru Emeriku Bubeku, kao i banovima te podbanovima Dalmacije, Hrvatske i Slavonije, da nad moslavačkim pavlinima ne vrše sudsku vlast, jer ih je još kralj Ludovik izuzeo od nadležnosti sudaca Slavonije, pa neka ih ne pozivaju pred državne sudove.⁴⁵ Iako nije sačuvana Ludovikova isprava o ovom pitanju, već samo njegove majke Elizabete, garički su pavlini na neki način dokazali novom kralju svoja prava pa nije isključeno da su Sigismundu predočili Ludovikovu povelju.

Iako su još od početka 14. stoljeća oslobođeni jurisdikcije svjetovnog suda, moslavački su pavlini često kao tužioc boravili na istom. Za vladavine Sigismunda, čiju su zaštitu uživali, garičkim je pavlinima olakšana mogućnost tužbe te omogućena brzina istrage. Naime, sačuvan je Sigismundov nalog s početka 1424. Čazmanskom kaptolu, prema kojem kaptol mora kroz jednu godinu biti na raspolaganju pavlinskom samostanu *promontorium Garygh*, kad god redovnici zatraže istragu. Isto su tako određene osobe koje kao kraljevi izaslanici moraju u tim slučajevima biti na raspolaganju.⁴⁶ Za godinu 1424. bili su to Nikolin sin Stjepan od Podgorja i Isakov sin Andrija od Podgorja, Dominikovi sinovi Ivan i Ladislav *de Desnika*, Tomin Ivan *de Kanyanycha*, Demetrijev Pavao *de Thelek*, Ivan, sin Ivana Černela *de Rosowch*, Sebastijanov Antun *de Preben* te Dionizije od Svetog Kralja.⁴⁷

Iako nije sačuvana slična isprava iz ranijih godina, prema parničnim spisima vidi se da je kralj Sigismund izdao još takvih naloga, ne samo Čazmanskom kaptolu, već i Zagrebačkom, a zabilježeno je da su prema takvom nalogu postupali i podbanovi te križevački župani, jer svi oni javljaju kralju o ishodu provedenih istraga. Prvi takav nalog zabilježen je u parnicama garičkih pavlina 1416., a posljednji 1430., pa ne bi bilo pogrešno tvrditi da je kralj svake godine opetovano izdavao slične naloge crkvenim i svjetovnim institucijama u korist moslavačkih pavlina.⁴⁸

⁴⁵ MÁLYUSZ 1931, dok. 45; MHEZ 5, 161; Ovu ispravu kralja Sigismunda na molbu garičkog priora Jakova prepisuje 7. 6. 1402. Čazmanski kaptol (HDA, Pavlinski samostan Garić, fasc. 3. nr. 1; MÁLYUSZ 1931, dok. 46).

⁴⁶ Njima se prema običajima pridružuje pri istrazi uvijek jedan kaptolski izaslanik.

⁴⁷ HDA, Pavlinski samostan Garić, fasc. 5. nr. 18; MÁLYUSZ 1932b, dok. 199.

⁴⁸ HDA, Pavlinski samostan Garić, fasc. 4. nr. 41 i 47, fasc. 5. nr. 20, 48, 49 i 50; MÁLYUSZ 1932a, dok. 142; MÁLYUSZ 1932b, dok. 145, 201; MÁLYUSZ 1933, dok. 228, 229 230. Slične naloge izdao je kralj Sigismund u korist dubičkih pavlina. Godine 1413. naložio je zasebnim nalogima Zagrebačkom i Čazmanskom kaptolu te zagrebačkom županu, podžupanima i plemićkim sucima Zagrebačke županije da su dužni saslušati svaki pavlinski prosvjed, izdati im vjerodostojne isprave, pozvati pred sud osobe koje pavlini označe kao krivce te provesti istragu, tako što će s ljudima koje je on odredio za svoje izaslanike, poslati jednog ili dva svoja. Isto tako, o svemu treba u najkraćem roku obavijestiti kralja ili bana. TKALČIĆ 1895, 199.

Osim najvišim svjetovnim instancijama, moslavački su se pavlini obraćali i najvišim crkvenim, naime, pred papom Bonifacijem IX. potaknuli su pitanje plaćanja desetine od svojih vinograda zagrebačkim biskupima.⁴⁹ Iz papine bule iz 1404. proizlazi da su dijelovi zemljišta koji su poklanjani garićkim pavlinima često bili prekriveni šikarom te neobrađeni.⁵⁰ Stoga su se pavlini pobrinuli za iskrčivanje šikara te nasadivanje iskrčenih područja vinovom lozom. Na taj je način posađen velik broj vinograda, a kmetovi, koji su posao obavili, bili su dužni od tih vinograda davati desetinu samostanu. Proteklih je 12 godina samostan dobivao desetinu, ali je sada zagrebački biskup zahtijevao istu za sebe pa se pavlini obraćaju papi da im dozvoli i dalje ubirati desetinu jer su siromašni. Papa je sve ovo uzeo u obzir, kao i „službu što ju redovnici stalno čine Stvoritelju“ pa dopušta da pavlini od svojih vinograda ubiru, osim devetine, i desetinu, odnosno zabranjuje zagrebačkom biskupu uzimanje desetine te navodi kazne za prekršitelje.⁵¹ Za vrijeme crkvenog sabora u Konstanzi 1417. papa Martin V. potvrđuje novom bulom na molbu kralja Sigismunda,⁵² garićkom pavlinskom samostanu bulu Bonifacija IX. iz 1404. godine.⁵³

Rimskoj kuriji obratio se garićki vikar Stjepan zbog povlastice davanja oprosta. Rimaska kurija dopušta u ožujku 1471. garićkom vikaru pravo davanja oprosta na 100 dana svima onima koji na crkvene svetkovine garićke crkve (posebno na marijanske blagdane, kao što su Navještenje,⁵⁴ zatim Marijino Rođenje,⁵⁵ Uznesenje⁵⁶ i Pohođenje)⁵⁷ posjete crkvu te pripomognu popravak zgrada i nabavu crkvenih stvari.⁵⁸

⁴⁹ Bonifacije IX. (2. studeni 1389. - 1. listopada 1404.). Za Bonifacija IX. i bibliografiju o njemu, usp. *Dictionary of Popes and the Papacy* 2001, 16, 17. Crkvena desetina (lat. *decima*), davanje u naravi od desetoga dijela određene imovine ili stvari katoličkom svećenstvu radi njegova redovitog uzdržavanja. Prema crkvenom pravu desetina počiva na Božjem zakonu (*iuris divini*). Za desetinu usp. DABINOVIĆ 1940, 384, 385, 436, 437; LANOVIĆ 1929, 264-268.

⁵⁰ O stjecanju posjeda vidi prilog 2.

⁵¹ Kamilo Dočkal, „Samostan Blažene Djevice Marije u Gariću“, 61, 62; MÁLYUSZ 1932a, dok. 56; MHEZ 5, 215, 216; Ovu bulu prepisuje Budimski kaptol 21. 5. 1404. na molbu *Iohannis subprioris ecclesie sancti Laurentii martiris prope Budam et prior de Pozonio* (HDA, Pavlinski samostan Garić, fasc. 3. nr. 12; MÁLYUSZ 1932a, dok. 59.).

⁵² Martin V. (1417. - 1431.). Za papu Martina V. i bibliografiju o njemu, usp. *Dictionary of Popes and the Papacy* 2001, 97, 98.

⁵³ MÁLYUSZ 1932b, dok. 163; MHEZ 5, 535-537.

⁵⁴ Blagovijest ili Navještenje Gospodinovo (lat. *Annuntiatio*) katolička je svetkovina u spomen na događaj, kada je arhanđeo Gabrijel navijestio Blaženoj Djevici Mariji, da će začeti Isusa po Duhu Svetom. Blagdan se slavi 25. ožujka. *Opći religijski leksikon* 2002, 623.

⁵⁵ Rođenje Blažene Djevice Marije (*Navitatis Beatae Mariae Virginis*) slavi se 8. rujna i naziva se još Mala Gospa. *Opći religijski leksikon* 2002, 819.

⁵⁶ Uznesenje (*Assumptio beate Mariae Virginis*), svetkovina koja se slavi 15. kolovoza, a naziva se i Velika Gospa. *Opći religijski leksikon* 2002, 991; *Leksikon ikonografije, liturgike i simbolike zapadnog kršćanstva* 2006, 613, 614.

U Gračenici su 29. srpnja 1405. napisane dvije isprave koje predstavljaju nove povlastice pavlinskom samostanu *de Garigh*. Jednom ispravom ban i namjesnik vranskog priorata, Pavao od Peći, nalaže skupljačima marturine da ju ne ubiru od garićkog samostana i njegovih jobagiona, jer mu je Jakov, prior istog samostana, dokazao starim poveljama i izjavama susjednih plemića da su posjedi samostana oduvijek oslobođeni plaćanja marturine.⁵⁹ Druga isprava ima isti sadržaj, ali ju izdaju zajednički oba bana, odnosno Pavao od Peći i Pavao Bisen.⁶⁰

U kolekciji povlastica, garički je samostan skupio i povlasticu zagrebačkog biskupa te kraljevog kancelara, Eberharda, koji u rujnu 1409. nalaže kastelanu utvrde Garić te drugim činovnicima da ne smetaju pavline pri paši goveda i svinja po brdima i šumama, odnosno dozvoljava žirenje pavlinskih svinja u svojim šumama te slobodnu pašu pavlinskog blaga.⁶¹

Kraljica Barbara, boraveći u utvrđi Garić, 25. studenog 1412. oslobađa pavlinski samostan *mons Garigh*, kao i njihove jobagione, plaćanja svakog državnog poreza te zabranjuje ubiračima kunovine da uznemiruju pavline.⁶² Ovu povlasticu potvrdio je za manje od mjesec dana kralj Sigismund na molbu garićkog priora Jurja.⁶³

Sličnog je sadržaja i isprava novog kralja Ladislava, izdana 13. prosinca 1455. u Beču.⁶⁴ Na molbu priora lepoglavskog pavlinskog samostana Ivana, kralj Ladislav

⁵⁷ ...*In nativitatis, annunciacionis et assumptionis beate Marie virginis, visitacionis eiusdem Marie ad Helisabeth et ipsius ecclesie dedicacionis festivitibus et celebritatibus* (HDA, Pavlinski samostan Lepoglava, fasc. 21. nr. 15; MÁLYUSZ 1925, dok. 53 (Lepoglava)). Pohodjenje BDM je blagdan spomena na Marijin pohod rođakinji Elizabeti, slavi se 31. svibnja. Uvode ga franjevci 1263., a u Katoličkoj je crkvi obvezan tek od 1570, ali ova isprava iz 1471. svjedoči da ga pavlini slave i prije. *Opći religijski leksikon* 2002, 724.

⁵⁸ HDA, Pavlinski samostan Lepoglava, fasc. 21. nr. 15; MÁLYUSZ 1925, dok. 53 (Lepoglava); isprava je pisana u vrijeme pape Pavla II. Nije je dosad koristio nijedan autor radova o pavlinskom samostanu. Očito im je promakla, jer je sačuvana u korpusu lepoglavskih spisa. O značenju oprosta od 100 dana usp. Budrović 1970, 203-204.

⁵⁹ MÁLYUSZ 1932a, dok. 63; MHEZ 5, 257, 258.

⁶⁰ HDA, Pavlinski samostan Garić, fasc. 3. nr. 17; MÁLYUSZ 1932a, dok. 64.

⁶¹ MÁLYUSZ 1932a, dok. 88; MHEZ 5, 336.

⁶² HDA, Pavlinski samostan Garić, fasc. 4. nr. 5; MÁLYUSZ 1932a, dok. 103; Istovremeno je identičnu povlasticu dala i samostanu u Strezi (MHEZ 5, 404).

⁶³ HDA, Pavlinski samostan Garić, fasc. 4. nr. 5; MÁLYUSZ 1932a, dok. 104. Usprkos danim povlasticama, bilo je pokušaja naplaćivanja kunovine na posjedima garićkog samostana. Tako je, primjerice, početkom 1435., Andrija, sin Sovarda *de Endred*, vrhovni poreznik Slavonije, priznao da su njegovi činovnici prekoračili ovlasti pokušavši naplatiti kunovinu od garićkih pavlina. Do priznanja je, prema Andrijinoj ispravi, došlo nakon što mu je redovnik Ivan predložio povelje kralja Sigismunda, po kojima je garički samostan sa svojim kmetovima oslobođen plaćanja kunovine na svim svojim posjedima u križevačkoj županiji (HDA, Pavlinski samostan Garić, fasc. 5. nr. 91; MÁLYUSZ 1933, dok. 258).

⁶⁴ Ovo je ujedno prvi zabilježeni zajednički popis slavonskih pavlinskih samostana. Usp. PISK 2011.

oslobađa pavlinske samostane u Lepoglavi, Gariću, Dobroj Kući, Bakvi, Remetama, Strezi, Kamenskom i Čakovcu (*omnino in regno nostro Sclavonie*) i njihove jobagione, plaćanja bilo kakvih poreza, te naređuje banovima, podbanovima te poreznicima da ne ubiru nikakvu državnu daću od pavlina i njihovih jobagiona.⁶⁵

Slavonskim pavlinskim samostanima (*Lepaglawa, mons Garygh, Dobrakuthya, Bakwa, Promontorium Zagrabiense, Streza, Kamanczka i Chakthornya*) i njihovim jobagionima daje, isto tako, kralj Matijaš Korvin povlasticu oslobođenja od plaćanja svih redovitih daća (*taxa, dacium, collecta, census*), kao i izvanrednih, te ujedno naređuje banu, podbanu i poreznicima da iste ne ubiru, o čemu svjedoči njegova isprava iz Budima, od 8. lipnja 1458. te prijepis iste od Zagrebačkog kaptola iz 1461. godine.⁶⁶ Kralj Matija istu ovu ispravu prepisuje te ponovo potvrđuje 4. lipnja 1465. na molbu slavonskih pavlinskih samostana, jer sve povelje kralja Ladislava te njegove prije krunjenja gube vrijednost ako mu se ne daju na potvrdu.⁶⁷

Pravo na oporučne legate i pogrebnu četvrtinu

Darivanje putem oporuka bilo je pavlinskom samostanu na Moslavačkoj gori jedno od regularnih načina stjecanja posjeda te drugih materijalnih stvari.⁶⁸ Koliko je točno samostan dobio putem oporuka ostat će skriveno. To se pogotovo tiče materijalnih stvari, jer ukoliko nije ostala sačuvana oporuka, izvori šute. Među garićkim spisima sačuvan je u cijelosti tekst svega tri oporuke: Jelene, kapelana garićkog kastelana Stjepana te Stjepana Čupora. Ostala oporučna darivanja moguće je rekonstruirati uglavnom iz postupka uvođenja u posjed oporučanih zemljišta ili iz pravne bitke koja je proizašla zbog neprihvatanja oporuke.⁶⁹

⁶⁵ HDA, Pavlinski samostan Garić, fasc. 5. nr. 142; MÁLYUSZ 1934, dok. 313. Povlasticu je prepisao Zagrebački kaptol 14. siječnja 1456., na molbu Mihaela, vikara pavlinskog samostana *promontorium Zagrabiense* (HDA, Pavlinski samostan Garić, fasc. 5. nr. 142; MÁLYUSZ 1934, dok. 314.).

⁶⁶ HDA, Pavlinski samostan Garić, fasc. 5. nr. 145; MÁLYUSZ 1934, dok. 317, 329.

⁶⁷ Kralj Matijaš Korvin okrunjen je 1464. u Stolnom Biogradu. Usp. GRGIN 2002, 46, 47; MÁLYUSZ 1934, dok. 365. Zagrebački kaptol na molbu Mihaela, priora samostana u Kamenskom te Matije, redovnika u Rematama, prepisuje ovu povlasticu 23. kolovoza 1465. za slavonske pavlinske samostane (*Lepoglawa, mons Garygh, Dobrakwchia, Dwbycza, Bakwa, Promontorium Zagrabiense, Ztreza, Kamanczka i Chakthornya*). HDA, Pavlinski samostan Garić, fasc. 6, nr. 38; MÁLYUSZ 1934, dok. 367.

⁶⁸ Za bibliografiju o oporukama te o mogućnostima istraživanja srednjovjekovne svakodnevice, usp. LADIĆ 1999, 17-29; O pravnim aspektima nasljeđivanja te oporukama u Slavoniji usp. MARGETIĆ 1995, 275-339; MARGETIĆ 2002, 408-424; MARGETIĆ 1997, 319-377; MARGETIĆ 2000, 251-350; MARGETIĆ I MARŠAVELSKI 1990, 124-126.

⁶⁹ Usp. PISK 2011.

Koliko je pavlinima bilo važno stjecanje oporukom, svjedočila bi isprava čuvana u samostanu, kojom kralj Sigismund 1425. dozvoljava slobodno oporučivanje.⁷⁰ Sadržaj ove isprave odobrava, prepisuje te potvrđuje 1454. kralj Ladislav V., a nju, pak, za potrebe pavlinskog samostana prope castrum Garig prepisuje Budimski kaptol 1461. na molbu vikara Jakova.⁷¹ Usprkos kraljevoj odredbi i željama oporučitelja, garički su pavlini vodili pravne bitke zbog oporučnih legata. Osim sukoba s potencijalnim nasljednicima, pavlini bi se zbog oporuka sporili i s lokalnim župnicima. Naime, iako su po potrebi nastupali skupa kao predstavnici crkve, garički su redovnici i župnici okolnih župa ipak bili veliki međusobni konkurenti, posebice oko pitanja kanonske četvrtine.⁷² Ostavština bana Pavla od Peći odličan je pokazatelj istovremenog sukoba garičkog pavlinskog samostana s nezadovoljnom rodbinom zbog oporučnog darivanja te lokalnim župnicima zbog pogrebne četvrtine.⁷³

Ban Pavao od Peći sahranjen je, prema izričitoj želji, u moslavačkom pavlinskom samostanu, a kralj Sigismund je 1409. udovoljio želji pokojnika, koje mu je, skupa s banovim stvarima, prenio dvorski časnik Bartol *Fanchov de Gordowa*, da se pokojnikova imovina, također, preda istom samostanu za nabavu knjiga, kaleža i ostalih crkvenih potreba. Sigismund ističe da s predajom ne treba odugovlačiti zbog svećenika željnih četvrtine.⁷⁴

Iako su pavlini posjedovali kraljevu ispravu, cijeli je slučaj upravo zbog četvrtine završio pred sucem zagrebačkim prepozitom, kanonikom i generalnim vikarom Dominikom. U rujnu 1409. pavlini se pred Dominikom žale na uvrede i nepravde koje im uzrokuju župnik crkve BDM u Gariću Nikola, njegovi kapelani Ivan, Juraj i Stjepan te gračenički župnik Šimun i njegov kapelan Stjepan. Pred istim Dominikom, pokazali su pavlini mjesec dana kasnije kraljevu ispravu po kojoj nisu dužni davati nikakvu četvrtinu. Prisutan garički župnik Nikola inzistira ipak na pogrebnoj pristojbi koju su, po njegovim riječima, banovi rođaci namijenili župnoj crkvi u Gariću. To se prije svega odnosi na kunovinom podstavljen grimizni plašt pokojnog bana vrijedan 150 forinti i 5 dukata, koji je u vrijeme pogreba prenesen u samostan, a iz samostana ga je s ostalim stvarima odnio kraljev čovjek Bartol.⁷⁵

Osim spomenutih isprava o ostavštini bana Pavla, sačuvano je pismo garičkog vikara Dominika Bartolu. Pismo je bez datuma, ali pisano je očito nakon Sigi-

⁷⁰ MÁLYUSZ 1932b, dok. 204.

⁷¹ HDA, Pavlinski samostan Garić, fasc. 6, nr. 6; MÁLYUSZ 1934, dok. 310, dok. 330.

⁷² O kanonskoj četvrtini (pogrebnoj četvrtini) primjerice usp. MARGETIĆ I MARŠALEVSKI 1990, 152, 153.

⁷³ O pokušaju otuđivanja posjeda određenih oporučno samostanu sa strane rodbine, vidi u poglavlju Posjedi i u HDA, Pavlinski samostan Garić, fasc. 3. nr. 38.; MÁLYUSZ 1932b, dok. 85.

⁷⁴ Prema Sigismundovoj ispravi iz 23. srpnja 1409.; MÁLYUSZ 1932a, dok. 84; MHEZ 5, 331, 332.

⁷⁵ HDA, Pavlinski samostan Garić, fasc. 3. nr. 42, 44., MÁLYUSZ 1932a, dok. 90, dok. 91.

smundove isprave iz 23. srpnja, jer iz pisma proizlazi da je Bartol poslao banove stvari u samostan, ali ih nije u popratnom pismu poimence naveo, pa ga garički prior moli da to ipak napravi i pošalje mu popis. Prior se također žali na svećenike koji traže, osim novca za razne troškove, još minimalno 160 dukata kao četvrtinu. Također traže četvrtinu od pokojnikovog velikog konja i odjeće koju je Bartol odnio,⁷⁶ kao i od banovog mača koji procjenjuju na 100 dukata.⁷⁷ Osim toga, prior je zamolio Bartola da utječe na tražitelje četvrtine, a posebno na garičkog župnika Nikolu, odnosno moli da im Bartol ili sam kralj pismom „objasne“ da prihvate situaciju i ostave pavline u ovoj stvari na miru.⁷⁸ Garički su redovnici u osobi Bartola od Gordove očito imali moćnog zaštitnika i zagovaratelja kod kralja Sigismunda. Očito je došlo do tražene intervencije, jer garički župnik Nikola u listopadu traži samo svojevrstne obećane pristojbe. Ne bi čudilo da ih nije dobio, jer su pavlini opet utekli pod kraljevsku zaštitu.

Osim prikazanog slučaja o problematici oporučnog darivanja i davanja pogrebne četvrtine, u korpusu isprava slavonskih pavlinskih samostana sačuvani su još neki dokumenti, koji ukazuju na važnost ove problematike za cijeli pavlinski red. Među garičkim spisima nalazi se prijepis odluke rimskih kardinala o tumačenju davanja četvrtine biskupu i župnicima, odnosno rasprave, jesu li pavlini zakonom obvezni plaćati kanonsku četvrtinu od imetka ostavljenog im za gradnju samostana i nabavu crkvene opreme i od svih drugih stvari koje su im oporučno ostavili oni čija se tijela ne pokapaju kod njih.⁷⁹

Isto je tako među garičkim spisima sačuvano pravno tumačenje biskupa Nikole iz Vaca te ostrogonskog vikara Mateja *de Vicedominis de Placencia*, doktora „obaju prava“ o oporukama. Nije poznati jesu li garički redovnici sami zatražili tumačenje ili je pak generalat reda pismeno tumačenje distribuirao svim samostanima za korištenje.

Ovo je tumačenje datirano oko 1429. i iz njega proizlazi sljedeće: ako bi oporučitelj ostavio neke legate pavlinima, a bio bi pokopan na nekom drugom mjestu, tada župnik ne treba dobiti nikakav dio od ostavštine, čak i ako njemu samom ništa ne bi bilo ostavljeno. Ako bi, pak, oporučitelj odabrao pokop kod pavlina, a svom bi župniku ostavio koliko i braći pustinjacima ili čak i manje, a župnik bi tim manjim bio zadovoljan te ne bi proturječio oporučitelju, ili ako bi oporučitelj

⁷⁶ Prema pisanju priora, tražitelji četvrtine smatraju da je Bartol ove stvari dobio od priora kao uslugu.

⁷⁷ Bartol je zamolio pavline da mu pošalju mač po Jurju *de Gordowa*, što su oni i učinili.

⁷⁸ HDA, Pavlinski samostan Garić, fasc. 3. nr. 37.; MÁLYUSZ 1932a, dok. 92.

⁷⁹ Prijepis je 13. ožujka 1429. napravio klerik vesprimske biskupije i javni bilježnik Stjepan Davidov iz Stolnog Biograda na zahtjev Šimuna, priora samostana sv. Lovre u Budimu (HDA, Pavlinski samostan Garić, fasc. 5. nr. 41; MÁLYUSZ 1932b, dok. 222); primjerak originalne isprave iz 1419. sačuvan je među spisima iz Streze (MÁLYUSZ 1928, Streza, dok. 69).

izričito rekao da župnik danom ostavštinom, koliko god malom, treba biti i ostati zadovoljan, tada od ostavštine pavlina župnik ne treba dobiti ništa. Ako župnik ne bi bio zadovoljan te bi zbog toga proturječio oporučitelju, tada pavlini, od njima ostavljenog, moraju nadoknaditi četvrtinu tom župniku. Ako bi netko oporučno ostavio nešto za pobožne namjene, na primjer za gradnju, knjigu, kalež, ukras, vječno svjetlo ili nešto drugo takvo, ili još za života nešto darovao, to se onda ne naziva ostavštinom, nego darom te se od toga nikakav kanonski porez niti četvrtina ne odvaja za župnika već sve ostaje pavlinima. Također, ako oporučitelj premine drugdje, a ne pod nadležnošću župe, ili mu sakramente u času smrti udijeli netko drugi, nikakva kanonska četvrtina od ostavštine ne odlazi drugom župniku. Isto tako, kada su pavlini nekamo pozvani radi služenja misa, sprovoda pokojnika ili drugih stvari, tada od onog što dobiju na svoje vlastite oltare ili na svojim misama ili im je, pak, neovisno o pozivu dano u ruke, nikakva kanonska četvrtina ne pripada župniku tog mjesta, nego u potpunosti pripada pavlinima. Zanimljivo je da sastavljač isprave na kraju naglašava da je ovo tumačenje sastavljeno zbog neukih bez navođenja zakona.⁸⁰

Očito su se pavlini pribavljanjem pravnih tumačenja pokušali spremati na potencijalne sporove i pravne bitke, jer iz oba je tumačenja vidljivo da postoji dosta „rupa“ u zakonu. Drugim riječima, dosta je ovisilo o znanju oporučitelja i o pravno dobro napisanoj oporuci. Da je bilo raznih zlouporaba, može se naslutiti iz tumačenja kardinala. Spominju se slučajevi gdje je darovano za obnovu crkve, koja je već obnovljena, ali pojedini priori su znali ostaviti namjerno jednu pukotinu ne bi li se neprestano opravdavali da je obnova potrebna. Isti kardinali svjedoče da je znalo dolaziti i do „krađe“ pokojnika te svađe oko mjesta pokopa upravo zbog želje za dijelom ostavštine ili uskraćivanjem prava na ostavštinu crkvi kod koje se vrši ukop. Iz povijesti garićkog samostana sličan je primjer sprečavanje ukopa Margarete Kapitanić (udovica Andrije Kapitanića Desničkog)⁸¹ u samostanskoj crkvi na Gariću. Doduše, njezin su ukop prema pavlinskoj optužbi spriječili njezini nećaci, ali pokopom u samostanu zasigurno bi morali pavlinima dati i određenu svotu novaca ili dio njezine imovine.

Margareta je pred Požeškim kaptolom, prema navodu odvjetnika garićkih redovnika, oporučno ostavila samostanu svoje posjede u *Desnicze, Andreyocz, Podgorya, Prokalcz, Sauloworh, Kashegye, Zenthiwan* zajedno s pokretnom imovinom i stokom. Navedeno darovanje najvjerojatnije je izvršeno 1440., iako je opširna optužba protiv pojedinaca koji su spriječili izvršenje oporuke podnesena tek 1465. crkvenom sucu, vaškom prepozitu Matiji. Doduše, sačuvan je prosvjed samostana pred Čazmanskim kaptolom s početka 1441. protiv Ladislava Ivanovog

⁸⁰ Tumačenje rimskih kardinala sadržava zakone; HDA, Pavlinski samostan Garić, fasc. 5. nr. 41; MÁLYUSZ 1932b, dok. 223. Vidi prilog 5.

⁸¹ O obitelji Kapitanić usp. HBL 7, 42.

Roha od Deče, Stjepana Demetrijevog Kapitanića od Desnice te Nikole Nikolinog Kapitanića, jer su zauzeli dijelove posjeda u Desnici i Podgorju koje je pokojni Kapitanov sin Andrija oporučno ostavio svojoj udovici, a koji su potom darovani samostanu.⁸² Iako se izričito ne spominje Margareta, najvjerojatnije se ipak radilo o dijelovima posjeda koje je oporučno ostavila samostanu.

Godine 1465. optuženi su Andrija i Stjepan Kapitanić koji, osim što su zauzeli oporučno ostavljene posjede, još su iz Margaretine kuće nauštrb garičkog samostana, između ostalog, uzeli pet bačvi vina, dvije bačve octa, sto vreća soli, 20 željeznih ploča, 30 vjedara brašna, 40 vjedara žitarica i veliku količinu hrane u vrijednosti od 100 zlatnih forinti. Osim toga, uzeli su veliku količinu snopova žita, nadalje, 40 snopova heljde, 30 snopova sirka, 50 snopova zobi, 17 volova, 18 krava, 5 mladih bikova, 3 teleta od dvije godine te tri teleta od jedne godine, šest konja s dva ždrebeta, 160 gusaka, 50 pataka, 8 pauna, 200 kola sijena, 1200 vjedara vina, 28 praznih bačvi, 19 posuda te 5 ormara. Osim toga, zaplijenili su novac pripremljen za državne daće, u vrijednosti od 200 zlatnih forinti, te su time prouzročili ukupnu štetu od otprilike 1000 forinti. Stjepan od Sv. Ivana zajedno s Andrijom i Stjepanom Kapitanićem, prema optužbi, veliki dio gore navedenih posjeda i dobara drži još uvijek.⁸³ Prema pobrojenoj šteti, radi se o bogatoj ostavštini pa ne čudi da garički pavlini i nakon petnaest godina inzistiraju na svojim pravima. Kako o ovom slučaju više nema isprava, teško je dokučiti jesu li dobili ikakvu nadoknadu štete od obitelji Kapitanić.⁸⁴

Primjer nepoštivanja pavlinskih prava vidljiv je i u slučaju Jakome, udove Gašpara Kastelanovića,⁸⁵ koja nije sastavila pisanu oporuku, već je svojem bratu Tulbertu od Bršljanice objasnila svoju posljednju volju te ga odredila izvršiteljem svojih posljednjih želja. Tulbert je 18. lipnja 1465. pred svjedocima,⁸⁶ kao i notarom i klerikom Zagrebačke biskupije Benediktom *de Capholowcz in cenobio claustris heremitarum in monte Garigh* izjavio da je njegova sestra Jakoma oporučno ostavila samostanu 200 dukata, jednogodišnji prihod od svih imanja pokojnog supruga Gašpara Kastelanovića te svu svoju pokretnu imovinu. On se obvezao da

⁸² HDA, Pavlinski samostan Garić, fasc. 5. nr. 112; MÁLYUSZ 1933, dok. 281.

⁸³ HDA, Pavlinski samostan Garić, fasc. 6. nr. 43; MÁLYUSZ 1934, dok. 374.

⁸⁴ Osim zbog onemogućavanja izvršavanja oporuke ovom prilikom su podignute još i sljedeće optužbe zbog sljedećih postupaka Andrije Kapitanića te Ladislava Roha od Deče: Andrija je zajedno s naoružanim familijarima i kmetovima orobio kuće kmetova u Beketincu i time prouzročio štetu od otprilike 500 forinti, a Ladislav i njegovi familijari napali su samostansko selo Beketinec, opljačkali kuće i alodij redovnika, oteli nekoliko kmetova i tako prouzročili štetu od otprilike tisuću forinti. Usp. Pisk 2011.

⁸⁵ Zanimljivo je istaknuti da je Jakomin suprug Gašpar bio dugo u sukobu s garičkim pavlinima. Više u: PISK 2011.

⁸⁶ Svjedoci su sljedeći župnici: *Peter de Decche, Paulus de Podgoryazenthmihal, Michael de Podock omnium sanctorum sub Neywk et Martinus de villa capituli.*

će sve oporučeno predati samostanu te da će zaštititi samostan i njihovo pravo.⁸⁷ Iako se u Turbeltovoj izjavi ne navodi gdje je Jakoma poželjela biti sahranjena, kasnije isprave navode garički samostan kao mjesto gdje se trebao održati Jakomin pokop.

Do pokopa u samostanu, kao ni do izvršenja drugih Jakominih želja, nije došlo jer su se tome suprotstavili njeni nećaci Ladislav i Nikola (sinovi Sigismunda Kastelanovića). Tim više im je bilo olakšano, jer nije bilo pisane oporuke. Međutim, garički su pavlini protiv Kastelanovića pokrenuli crkvenu parnicu, odnosno tužili su ih krajem 1465. vaškom prepozitu Matiji.⁸⁸ Kako je cijeli slučaj oko Jakomine oporuke završio nije poznato, jer je sačuvan još samo nalog lokalnim župnicima iz sredine 1466., da braću Ladislava i Nikolu pozovu deveti dan od poziva na sud u Čazmu.⁸⁹ Ishod parnica na crkvenim sudovima znala je biti i ekskomunikacija za krivce, a iz spisa garičkog samostana izvjesno je jedino da redovnici nisu odustajali od svojih prava.

*Neki primjeri poštivanja te nepoštivanja pavlinskih prava
i povlastica iz svakodnevice*

Biskup Eberhard

Već u drugoj polovici 13. stoljeća moslavački pavlinski samostan graniči s posjedima zagrebačkog biskupa. Naime, komitat Gračenicu i utvrdu Garić darovao je kralj Ladislav 1277. biskupu Timoteju.⁹⁰

Najzanimljiviji je odnos garičkih pavlina sa zagrebačkim biskupom Eberhardom.⁹¹ U vrijeme prvog mandata pokušao je garičkim pavlinima uzeti desetinu od vinograda, zbog čega se pavlini obraćaju papi Bonifaciju IX. koji presuđuje u njihovu korist.⁹² Očito biskup to pavlinima nije uzeo za zlo, jer su prema kasnijim ispravama imali dobar odnos. Osim što je dopustio žirenje te pašu blaga u biskupskim šumama,⁹³ blagonaklonost te poštivanje starih pavlinskih prava vidljivi su na primjeru njegovog presuđivanja.⁹⁴

⁸⁷ HDA, Pavlinski samostan Garić, fasc. 6. nr. 37; MÁLYUSZ 1934, dok. 366.

⁸⁸ HDA, Pavlinski samostan Garić, 6. nr. 43; MÁLYUSZ 1934, dok. 374, dok. 375; vaški prepozit Matija bio je postavljen od kretskog nadbiskupa i papinog poslanika u Ugarskoj za suca u još nekim tužbama garičkog samostana. Npr. o sporu pavlina s Čuporima Moslavačkim usp. Pisk 2011.

⁸⁹ HDA, Pavlinski samostan Garić, fasc. 6. nr. 49; Mályusz 1934, dok. 388.

⁹⁰ CD 6, 193, 226, 227.

⁹¹ O biskupu Eberhardu (1397.-1406.), (1410.-1419.) usp. *Zagrebački biskupi i nadbiskupi* 1995, 163-175.

⁹² DOČKAL 1955, 61, 62; MÁLYUSZ 1932a, dok. 56; MHEZ 5, 215, 216.

⁹³ MÁLYUSZ 1932a, dok. 88; MHEZ 5, 336.

⁹⁴ Biskup Eberhard udijelio je povlastice i drugim pavlinskim samostanima i njihovim podložnicima. Usp. npr. MÁLYUSZ 1927, dok. 17, dok. 18; MHEZ 5, 348, 349.

Naime, Eberhardu se garički redovnik Luka potužio na Fabijana Zolarića i njegove jobagione iz Donje Gračenice, jer sprječavaju samostanske jobagione iz Palačne u uživanju šume, iako samostanski kmetovi prema povelji kraljice Marije imaju pravo na zajedničko uživanje šume. Jobagioni iz Donje Gračenice su, prema optužbi, isto tako prisvojili samostanske ribarske brane na rijeci Lonji te ondje ribare. Iako su svi optuženi prvobitno poricali optužbe, istragom je dokazano da donjogračenički jobagioni zaista sprečavaju zajedničko eksploatiranje šume. Stoga im je biskup naredio da ne ometaju pavlinske jobagione iz Palačne pri paši blaga i svinja te sječi drva za ogrjev i građu u spornoj šumi.⁹⁵

Spor oko desetine

Samostan Blažene Djevice Marije na Moslavačkoj gori posjedovao je dvije papinske bule (1404. i 1417.) o oslobođenju plaćanja desetine od vinograda zagrebačkom biskupu, a posjedovao je i isprave o oslobođenju plaćanja kunovine od svojih posjeda. Budući da je desetina od kunovine bila je predodređena za nadležnog biskupa, garički je samostan nije trebao plaćati, kao što nije bio dužan ni davati zalazninu.⁹⁶ Usprkos tome, u nekoliko navrata samostan je bio u sporu zbog pokušaja ubiranja desetine.

Godine 1422. garički su se pavlini zbog prepirke oko desetine sa zagrebačkim biskupom Ivanom Albenom,⁹⁷ obratili papi Martinu V. koji je naložio opatu samostana Sv. Hadrijana u Zali u Vesprimskoj biskupiji, da u njegovu ime razriješi sukob bez mogućnosti naknadnih žalbi. Iako nema daljnjih spisa o ovom slučaju, najvjerojatnije je spor, imajući u vidu raniju papinu povlasticu i upornost garičkih pavlina, riješen u korist pavlina.⁹⁸

U studenom 1433. prosvjedovao je garički redovnik Stanislav protiv literata Matije (*predialis de Zalathnok, nunc decimator cultelli de Garygh*), jer se ogriješio o prava samostana te njegovih kmetova, koji su kao i samostan oslobođeni plaćanja desetine i davanja zalaznine.⁹⁹ Naime, Matija je svojim familijarima i ostalim ljudima zapovjedio da istuku pavlinske kmetove u Remetincu (vjerojatno jer su inzistirali na svojim pravima), zatim se uselio u

⁹⁵ MÁLYUSZ 1932b, dok. 161; MHEZ 5, 528-530.

⁹⁶ O kunovini usp. KLAJIĆ 1904, 190; ADAMČEK I KAMPUŠ 1976, XVI; O zalaznini (*descanses*) usp. KLAJIĆ 1904, 177, 178.

⁹⁷ Ivan Alben naslijedio je biskupa Eberharda na zagrebačkoj biskupskoj stolici, te je do smrti 1433. (oporuka mu je iz ožujka) bio zagrebačkim biskupom. Usp. *Zagrebački biskupi i nadbiskupi* 1995, 181-185.

⁹⁸ HDA, Pavlinski samostan Garić, fasc. 5. nr. 5, MÁLYUSZ 1932b, dok. 186.

⁹⁹ Samostanski kmetovi morali su desetinu plaćati samostanu.

jednu kuću izbacivši iz nje ženu i djecu. Također je uveo u štalu svoje konje i hranio ih zobi, a uzimao je svojevoljno i hranu.¹⁰⁰ O ovom slučaju nema daljnjih podataka.

Da je bilo ponovnih pokušaja ubiranja desetine od vinograda za Zagrebačku biskupiju, svjedoči nalog bana Matka Talovca 14. prosinca 1440. sakupljačima desetine. Zapovjedbno im je da ne ometaju pavline samostana *promontorium Garigh* u ubiranju desetine od svojih vinograda, jer ta desetina po staroj samostanskoj povlastici pripada pavlinima.¹⁰¹ Ovo je ujedno posljednja sačuvana isprava o sporu garićkih pavlina oko desetine.

Zaključak

Tijekom gotovo tristogodišnjeg djelovanja moslavačkog pavlinskog samostana redovnici su sakupljali i brižno čuvali povlastice, a dio njih sačuvan je do danas i nalazi se prvenstveno u Hrvatskom državnom arhivu u zbirci *Pavlinski samostan Garić* (fond).

Povlasticama, koje su samostanu udijelili članovi vladarskih kuća, banovi, biskupi i pape, garićki su pavlini bili oslobođeni plaćanja različitih podavanja, kao što su, primjerice, dika, marturina i desetina od vinograda. Iako nisu spadali pod jurisdikciju svjetovnog suda, dobili su na istom mogućnost konstantnih žalbi i brzog sudstva. Moslavački su pavlini imali i niz „gospodarskih“ privilegija poput prava iskorištavanja biskupskih šuma i žirenja svojih svinja u istim. Godine 1471. samostan je dobio pravo davanja 100 dana oprosta svima koji bi posebice na marijanske blagdane hodočastili u samostansku crkvu, poklonili se Majci Božjoj Garićkoj i novčano pripomogli samostanu. Je li samostan i prije posjedovao pravo davanja oprosta, zbog manjkavosti isprava nije moguće utvrditi.

Važnu ulogu za garićki pavlinski samostan, ali i za cijeli pavlinski red, imala su i oporučna darivanja, odnosno pravo na slobodno oporučivanje te pravo na pogrebnu četvrtinu. Zbog nepoštivanja ovih prava, ali i svih ostalih prava te privilegija moslavački pavlini često su boravili na sudu te se nisu libili poduzimati intervencije i kod najviših crkvenih i svjetovnih instancija, sve dok ne bi osigurali, odnosno potvrdili sve svoje privilegije i prava.

Pojedine povlastice, poput onih kralja Ladislava i Matijaša Korvina o oslobode-nju plaćanja svih daća (1455., 1458. i 1465.) odnose se na sve pavlinske samostane, no pojedine povlastice (a i prava) slavonskih pavlinskih samostana razlikuju se od

¹⁰⁰ HDA, Pavlinski samostan Garić, fasc. 5. nr. 86; MÁLYUSZ 1933, dok. 252; zanimljivo je napomenuti da se desetina koja pripada nadležnom biskupu ubirala, iako je ovo razdoblje sedmogodišnje sedisvakancije Zagrebačke biskupije. Usp. *Zagrebački biskupi i nadbiskupi* 1995, 189-191.

¹⁰¹ HDA, Pavlinski samostan Garić, fasc. 5. nr. 111; MÁLYUSZ 1933, dok. 279.

samostana do samostana. Najvjerojatnije su ovisili o umješnosti ličnosti priora ili vikara, njegovim vezama i poznanstvima, agilnosti, te svakako o funkciji i moći zaštitnika samostana.¹⁰² Kako je dio isprava pavlinskog samostana na Moslavačkoj gori izgubljen, nije poznato koje je sve privilegije samostan uživao.

Iako kralj Ludovik slovi za najvećeg dobročinitelja pavlinskog reda,¹⁰³ garićkom je samostanu izrazito naklonjen bio kralj Sigismund. Bilo bi zanimljivo istražiti je li slična situacija i s ostalim slavonskim pavlinskim samostanima. No takve će komparacije, kao i komparacije prava i povlastica slavonskih pavlinskih samostana, bit će moguće tek nakon što se primjereno istraži preostalih devet slavonskih pavlinskih samostana.

Prilog 1. Kronološka tablica sačuvanih isprava o pravima i povlasticama pavlinskog samostana Blažene Djevice Marije na Gariću

1329. Višegrad	Kraljica Elizabeta izuzima moslavački samostan ispod vlasti bilo kakvih sudaca te bana cijele Slavonije, nalaže zagrebačkom biskupu te križevačkom i gračeničkom županu da brane pavline od svake nevolje te je naložila banu i njegovim činovnicima (uključujući skupljače poreza) da štite u svakoj prilici redovnike, njihovu crkvu, posjede i kmetove te da ne ubiru od njih podavanja.
6. 12. 1354.	Ban Nikola Banić Lendavski nalaže skupljačima marturine i dike da ne ubiru ova podavanja na posjedima moslavačkog pavlinskog samostana in monte Garig, jer pavlini nisu plaćali ove daće ni za prijašnjih hercega ni banova.
5. 6. 1402. Dubrava	Kralj Sigismund nalaže pojedinim članovima obitelji Treutel (Nikoli, Ivanu i Ladislavu) da garički samostan, koji je on uzeo u svoju kraljevsku zaštitu, brane i štite protiv svakog nasilja.
5. 6. 1402. Dubrava	Kralj Sigismund nalaže zagrebačkom biskupu Eberhardu, vranskom prioru Emeriku Bubecku, kao i banovima te podbanovima Dalmacije, Hrvatske i Slavonije, da nad moslavačkim pavlinima ne vrše sudsku vlast, jer ih je još kralj Ludovik izuzeo od nadležnosti sudaca Slavonije, pa neka ih ne pozivaju pred državne sudove.
13. 4. 1404. Rim	Bonifacije IX. dopušta garićkim pavlinima da od svojih vinograda ubiru, osim devetine, i desetinu, odnosno zabranjuje zagrebačkom biskupu uzimanje desetine.

¹⁰² Za povlastice drugih slavonskih pavlinskih samostana usp. npr. PLEŠE 2010a.

¹⁰³ FÜLÖPP-ROMHÁNYI 2000, 145.

29. 7. 1405. Gračnica	Ban i namjesnik vranskog priorata, Pavao od Peći, nalaže skupljačima marturine da ju ne ubiru od garičkog samostana i njegovih jobagiona.
29. 7. 1405. Gračnica	Banovi Pavao od Peći i Pavao Bisen nalažu skupljačima marturine da ju ne ubiru od garičkog samostana i njegovih jobagiona.
7. 9. 1409. Zagreb	Zagrebački biskup te kraljev kancelar, Eberhard, nalaže kastelanu utvrde Garić te drugim činovnicima da ne smetaju pavline pri paši goveda i svinja po brdima i šumama, odnosno dozvoljava žirenje pavlinskih svinja u svojim šumama te slobodnu pašu pavlinskog blaga.
25. 11. 1412. Garić	Kraljica Barbara oslobađa pavlinski samostan <i>mons Garigh</i> , kao i njihove jobagione, plaćanja svakog državnog poreza te zabranjuje ubiračima kunovine da uznemiruju pavline.
11. 12. 1412.	Kralj Sigismund na molbu garičkog priora Jurja potvrđuje Barbarinu ispravu iz 25. studenog 1412. godine.
28. 12. 1417. Konstanz	Papa Martin V. potvrđuje novom bulom, na molbu kralja Sigismunda, garičkom pavlinskom samostanu bulu Bonifacija IX. iz 1404. godine.
24. 6. 1424. Budim	Kralj Sigismund izdaje nalog Čazmanskom kaptolu, prema kojem kaptol mora kroz jednu godinu biti na raspolaganju pavlinskom samostanu <i>promontorium Garygh</i> , kad god redovnici zatraže istragu. Isto tako određuje osobe koje kao kraljevi izaslanici moraju u tim slučajevima biti na raspolaganju.
13. 12. 1455. Beč	Kralj Ladislav oslobađa pavlinske samostane u Lepoglavi, Gariću, Dobroj Kući, Bakvi, Remetama, Strezi, Kamenskom i Čakovcu (<i>omnino in regno nostro Sclavonie</i>) i njihove jobagione plaćanja bilo kakvih poreza, te naređuje banovima, podbanovima te poreznicima da ne ubiru nikakvu državnu daću od pavlina i njihovih jobagiona.
8. 6. 1458. Budim	Kralj Matijaš Korvin oslobađa slavonske pavlinske samostane (<i>Lepaglawa, mons Garygh, Dobrakuthya, Bakwa, Promontorium Zagradiense, Streza, Kamanczka i Chakthornya</i>) i njihove jobagione plaćanja svih redovitih daća (<i>taxa, dacium, collecta, census</i>), kao i izvanrednih, te ujedno naređuje banu, podbanu i poreznicima da iste ne ubiru.
4. 6. 1465.	Kralj Matija ponovo potvrđuje svoju ispravu od 8. lipnja 1458. godine.
26. 3. 1471. Rim	Rimska kurija dopušta garičkom vikaru Stjepanu pravo davanja oprosta na 100 dana svima onima koji na crkvene svetkovine garičke pavlinske crkve (posebno na marijanske blagdane, kao što su Navještenje, zatim Marijino Rođenje, Uznesenje i Pohođenje) posjete crkvu te pripomognu popravak zgrada i nabavu crkvenih stvari.

Prilog 2. Kronološka tablica stjecanja posjeda pavlinskog samostana BDM na Gariću¹⁰⁴

1273.	Gabrijelov brat Ladislav poklanja dva vinograda na svojem posjedu (vjerojatno u blizini samostana).
1295.	Magister Tiburcije daruje dio svog posjeda Stupne.
1329.	Pavao Mihalčev daruje posjed Podgorje/Mihaljevac u blizini samostanske zemlje.
1331.	Gračenički plemići German i Dešen (Dionizijevi sinovi) daruju jednu česticu zemlje u susjedstvu zemlje samostana.
1332.	Ivan (Nikolin sin i Ugrinov unuk) poklanja dio svog posjeda s vinogradima, šumama, vodama, livadama, oranicama i jednim mlinom na Gračenici (na području Gračenice oko potoka Stupna).
1338.	Gračenički plemići German i Dešen (Dionizijevi sinovi) daruju oranicu (u blizini samostana).
1340.	Ivan (Nikolin sin i Ugrinov unuk) poklanja dvije čestice svog posjeda koje se nalaze u susjedstvu zemlje pavlina (oko Stupne). Dionizijev Dešen poklanja dio svog vinograda koji se nalazio u blizini vinograda njegovog brata Germana.
1343.	Grgur Vjenceslavov (unuk Ivana zvanog <i>Ethy</i>) poklanja u svoje, te u ime svojih stričeva Emerika i Arnolda jedan dio posjeda Stupna.
1344.	Petar zvan Kastelan poklanja vinograd koji se nalazi iznad posjeda Nikolinog Ivana (Ugrinov unuk).
1345.	<i>Ethyeva</i> kći Klara, uz suglasnost svog muža Sebastijana, daruje svoj dio posjeda Stupna.
1350.	Gračenički plemić Ladislav (sin Ivana Angel) poklanja u svoje ime i ime svoje braće Nikole i Ivana zapašteni vinograd, koji se nalazi na posjedu Ivana, sina Nikole, a unuka Ugrina, te uz samostanski vinograd.
1352. ¹⁰⁵	Spomen posjeda Babonek u vlasništvu samostana.
1361.	Ivan (sin Nikole, a unuk Ugrina) te Kastelanov Ladislav odriču se prava na vinograd na posjedu <i>Grabnamfelde</i> koji su Ivanovi preci poklonili samostanu.
1381. ¹⁰⁶	Zabilježen je posjed <i>Grangia</i> u vlasništvu samostana.

¹⁰⁴ U tablici se navode posjedi (darovani, kupljeni, zamijenjeni posjedi, kao i oni stečeni zalogom) koje je moguće rekonstruirati prema vrelima. Zbog nedostatka vrela nije moguće uvijek utvrditi točnu godinu stjecanja pojedinih posjeda pa se uz njih navodi godina prvog spomena. Za sve pojedinosti o stjecanju posjeda vidi PISK 2011.

¹⁰⁵ Ovaj posjed postaje 1352. predmet spora. Usp. PISK 2011.

¹⁰⁶ Pavlinska Grangia je 1381. predmet spora zbog neovlaštenog zauzimanja. Budući da je još djed optuženog neovlašteno zauzeo sporni posjed, može se pretpostaviti da pavlini već duže vrijeme polažu pravo na ovaj posjed. Usp. PISK 2011.

1391.	Ivan, sin Stjepana sina Čupora Moslavačkog, poklanja dio posjeda Puklenc, koji sadržava oranice, livade i vinograde te jedan mlin.
1403. ¹⁰⁷	Spomen posjeda <i>Remetelowka</i> (u oblasti utvrde Bršljanovac) koji je samostanu poklonio svojevremeno Ivan (Ivanov sin te unuk Baboneka).
1404.	Ivan (sin Jakoba Čemera) te Brcko Ivanov sa sinovima poklanjaju oltaru Sv. Jelene u crkvi BDM 3 kmetska selišta na području svog posjeda Kosovac u selu Palačna. Također, daruju istom oltaru branjevину/branu <i>Sabenschyna</i> na Lonji.
1406.	Ivan Čemer za 20 zlatnih forinti, u svoje ime te u ime sina Ivana zalaže samostanu jedan kmetski posjed u selu Palačna.
1408.	Pavao od Peći daruje oltaru Sv. Pavla Apostola dio svog posjeda između rijeke Gračenice i samostanskog posjeda, na kojemu su stanovala dva jobagiona (u Romačinom Dolu) te mlin.
1409.	Pavao Jurjev Čupor Moslavački daruje oltaru svetih djevice, Sv. Katarine, Doroteje, Uršule i Barbare u crkvi Sv. Marije posjed mali Bršljanovac (u blizini crkve Sv. Mihaela u Podgorju).
1411.	Jakov, sin Marijaša (jobagion garičkih pavlina) oporučno ostavlja vinograd u svoje ime i u ime supruge Ane.
1417.	Nikola i njegov sin Emerik Treutel daruju jedno kmetsko selište uz potok Vratnu, na lijevoj strani <i>Remetelowke</i> na području utvrde Bršljanovac te u blizini samostanskog sela Lonka. Također vraćaju posjed <i>Remetelowka</i> koji članovi njihove obitelji drže zauzetim vjerojatno od 1403. godine.
1424. ¹⁰⁸	Spomen pavlinske zemlje uz utvrdu Garić.
1426.	Za 16 zlatnih forinti pavlini dobivaju od Šimuna Brckovog od Kosovca te njegove sestre Elizabete, njezinog muža Nikole <i>Erdegh</i> i njenog sina Grgura, u zalag dva kmetska selišta u selu Palačna.
1428.	Šimun Brckov od Kosovca, njegove sestra Elizabeta te njezin sin Grgur daju još jedno kmetsko selište u Palačni u zalag za posuđenih 14 zlatnih forinti.
1434.	Petar, pristald Nikole Petrovog Kastelanovića daruje 4 kmetska selišta u Labaševcu.
1438.	Ivan od Bršljanovca (<i>alias comes de Pratha</i>) poklanja dva kmetska selišta u Bršljanovcu te dva napuštena mlina na potoku Kutinica.

¹⁰⁷ Nije poznato kada je darovanje izvršeno, a 1403. sinovi magistra Ivana Treutela *de Nymnye*, Nikola i Ivan, bespravno zaposjedaju spomenuto zemljište. Tek 1417. vraća ga Nikola Treutel sa sinom Emerikom pavlinima.

¹⁰⁸ Nije poznato kada i na koji način pavlini dobivaju ovu zemlju.

1442.	Sin Ivana Čemera, Ivan od Kosovca, u svoje ime, te ime svoje djece, Lovre, Ivana i Dominika, prodaje garičkom samostanu za 40 zlatnih forinti dva kmetska selišta u selu Palačna, koja je njegov otac svojedobno založio pavlinima.
1444.	Jeleninom je oporukom (Korardova udova i Valentinova supruga) moslavački pavlini samostan dobio pravo korištenja, skupa s crkvom Sv. Michaela u Podgorju, Jeleninih posjeda kraj Kutinice te posjeda Lukačevac.
1454.	Nikola Petrov Kastelanović daruje dio svog posjeda u Podgorju, koji se nalazio nasuprot pavlinskog zemljišta.
1456.	Turbelt Prata od Bršljenovca poklanja svoje oranice u Bršljanovcu, koje su nekoć pripadale Stjepanu Prvanu.
1460.	Sin bana Pavla Čupora, Juraj, poklanja svoje dijelove posjeda u Gornjem i Donjem Kosovcu, Marijaševcu i Palačnu.
1461.	Benedikt Geletić od Sredne (Filipov sin) daje pavlinima u zakup dio svojih posjeda u selu Sredna sa svim pripadnostima, kmetskim selištima, kurijom te vinogradima za 70 zlatnih forinti (darovateljeva rodbina može posjed iskupiti nakon darovateljeve smrti ako plati svotu od 70 zlatnih forinti, a u protivnom pavlini trajno zadržavaju ustupljene posjede). Ivan Pavlov od Tekovca, u svoje ime i u ime brata Jakova, daruje svoje dijelove posjeda u Gornjem i Donjem Kosovcu, Marijaševcu i Palačni.
1465.	Jelka (kći Stjepana Melješa iz Pongračevca, te supruga Stjepana Kerseka iz Presečna) i njezin sin Ivan daruju 10 kmetskih selišta u Beketincu.
1471.	Jelka te njezin sin Ivan ponavljaju darovnicu iz 1465., ali ovaj put uz 10 kmetskih selišta u Beketincu daruje i jedna plemićka kurija.
1474.	Pavlini kupuju od Margarite i njezine kćeri Katarine za 100 zlatnih forinti dijelove posjeda u Beketincu u <i>Bresnychkyhege</i> . Mihael Povlaković (sin Petra Beke od Beketinca) daje pavlinima 10 kmetskih selišta i kuriju u Beketincu za 200 zlatnih forinti i 8 kmetskih selišta u okolici Sredne te Labašovec s vinogradom (desetina vinograda u Labašovcu ostaje u vlasništvu redovnika). ¹⁰⁹
1475.	Pavlini kupuju 4 prazna kmetska selišta u Beketincu od Jurja Povlakovića od Beketinca i Elizabete, kćeri Margarete i njihove djece za 66 zlatnih forinti.
1491. ¹¹⁰	Mihael Povlaković oporučno ostavlja pavlinima posjed u Sredni.
1505.	Jelena i njezina rodbina poklanjaju svoje dijelove posjeda Beketinec.

¹⁰⁹ Treba uzeti u obzir da s ovih 10 kmetskih selišta i kurijom u Beketincu pavlini nisu nužno proširili svoj posjed u Beketincu, jer nije isključeno da se radi o istim kmetskim selištima i kuriji koje su dobili 1471. kćeri Stjepana Melješa, Jelke, i njezinog sina Ivana. Naime, Mihael Povlaković bio je jedan od onih koji su polagali prava na te posjede te je neko vrijeme bio u sporu s pavlinima. Vidi PISK 2011.

¹¹⁰ Ne zna se kad je Mihael umro, ali isprava iz 1491. svjedoči o njegovom oporučnom darivanju.

Prilog 3. Popis poglavara (priora i vikara) garićkog samostana

datum¹¹¹	poglavari samostana BDM na Gariću
1329.	prior Stjepan
1340.	prior Stjepan
1344.	prior Stjepan
1345.	prior Stjepan
1346.	prior Petar
1349.	prior Stjepan
1350.	prior Stjepan
1351.	prior Stjepan
1352.	prior Stjepan
1353.	prior Stjepan
1354.	prior Stjepan
1361.	prior Stjepan
1363.	prior Stjepan
1367.	prior Mihael
27. 5. 1381.	prior Antun
1. 11. 1381.	prior Matija
1383.	prior Ladislav
1386.	prior Tomo
13. 1. 1399.	prior Egidije
6. 11. 1399.	prior Juraj
1402.	prior Jakov
1403.	prior Jakov
1404.	prior Jakov
1405.	prior Jakov
1409.	prior Dominik
1410.	prior Juraj
1412.	prior Juraj
1413.	prior Juraj
1414.	vikar Valentin
1415.	vikar Valentin
1416.	vikar Valentin
1417.	vikar Valentin
1418.	vikar Pavao
1419.	vikar Benedikt
1430.	vikar Klement
1439.	vikar Demetrije
1441.	vikar Demetrije

¹¹¹ Kad su iste godine zabilježena dva poglavara, navodi se datum zadnjeg spomena starog poglavara i datum prvog spomena novog poglavara.

1442.	vikar Mihael
1444.	vikar Franjo
1446.	vikar Franjo
1448.	vikar Martin
1449.	vikar Martin
1450.	vikar Ladislav
1452.	vikar Ivan
1453.	vikar Ivan
1455.	vikar Mihael Ethele
1458.	prior Ivan
1462.	vikar Valentin
1463.	vikar Valentin
8. 1. 1464.	vikar Valentin
1. 8. 1464.	vikar Jakov
16. 3. 1465.	vikar Jakov
2. 9. 1465.	vikar Valentin
1466.	vikar Valentin
1467.	vikar Valentin
1470.	vikar Stjepan
1471.	vikar Stjepan
1473.	vikar Matija
1479.	vikar Matija
1481.	vikar Ivan
1482.	vikar Ivan
13. 5. 1484.	vikar Ivan
17. 5. 1484.	vikar Matija
1486.	vikar Matija ¹¹²
1493.	vikar Jakov
1496.	vikar Petar
1497.	vikar Petar
1498.	vikar Petar
1499.	vikar Mihael
1505.	vikar Mihael ¹¹³
1506.	vikar Mihael
1508.	vikar Petar
1510.	vikar Petar
1516.	vikar Stjepan
1520.	vikar Stjepan

¹¹² U ispravi iz 1486. Matija je označen redovnikom, ali iz konteksta se nameće zaključak da se radi o vikaru. MÁLYUSZ 1935, dok. 443.

¹¹³ Ne radi se o Mihaelu iz 1499., jer je 1504. novi vikar.

Prilog 4. Popis redovnika u garićkom samostanu

godina	redovnici samostana BDM na Gariću
1325.	Stjepan
1349.	Tomo
1354.	Rafael
1381.	Pavao, Blaž
1386.	Nikola, Stjepan, Blaž, Petar, Sebastijan
1409.	Pavao, Stjepan ¹¹⁴
1415.	Demetrije
1416.	Demetrije, Stjepan
1417.	Luka
1419.	Ivan
1421.	Petar
1427.	Emerik
1431.	Nikola
1433.	Stanislav, Emerik
1435.	Ivan
1438.	Ivan
1439.	Ivan
1449.	Ivan
1450.	Mihael
1458.	Nikola i Petar
1461.	Jakov
1462.	Andrija, Fabijan, Gal, Jakov, Juraj, Stjepan
1464.	Gal, Ivan, Stjepan
1465.	Benedikt, Demetrije, Dionizije, Gal, Ivan, Leonard, Mihael, Sigismund
1466.	Demetrije, Gal
1467.	Sigismund
1470.	Demetrije
1471.	Antonije
1473.	Dionizije
1478.	Fabijan, Juraj
1481.	Matija

¹¹⁴ Lukinović ga smatra priorom, ali autorica, poput Malyszka, vjeruje da se radi o redovniku. Usp. MHEZ 5, 337; MÁLYUSZ 1932a, dok. 90.

Prilog 5. Tumačenje prava na kanonsku četvrtinu

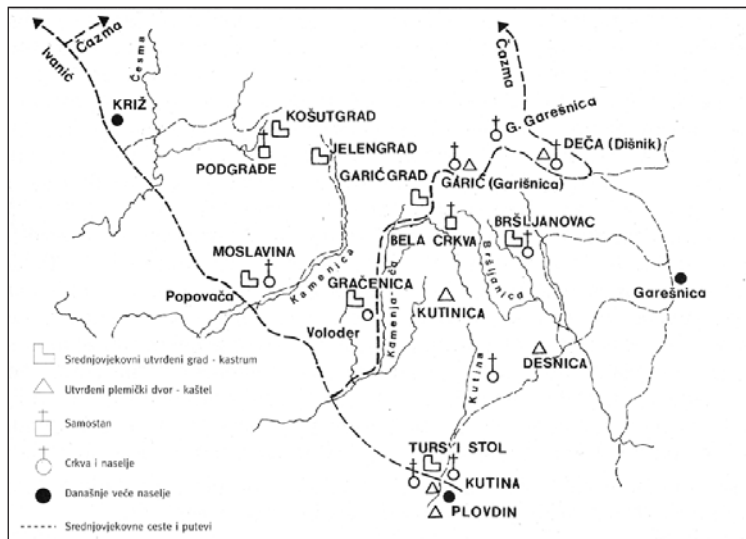
1429.

Ego Matheus de Vicedominis de Piacen(cia) iuris utriusque doctor pridem consului et que mera de iure potavi, me manu mea subscripsi et sigillo, quo pro nunc utor, apponi iussi etc.

De testamentis.

Nota, quod si testator vel qui testamentum facit fratribus heremitis sancti Pauli et sepulturam non circa eosdem fratres, sed alias ubicunque elegerit, tunc rector parochialis vel plebanus de huiusmodi testamento nullum porcionem habere debet, eciam si sibi nichil legatum esset. Si vero testator aput ipsos fratres elegerit sepulturam et suo plebano eciam tantum legaverit, quantum ipsis fratribus heremitis vel minus et plebanus de ipso minori fuerit contentus, non eontradicendo pro tunc testatori vel si ille testator seu legans pro tunc expresse dixerit, quod ipse plebanus de sibi legato testamento quantuimcunque parvo sit et stet contentus. Aut si hoc talis testator faceret ex induccione alicuius manifeste aut cum fraude, tunc eciam de huiusmodi testamento fratrum heremitarum ipse plebanus nullam debet habere porcionem. Si autem plebanus non fuerit contentus et contradicit pro tunc testatori vel ille testator ex induccione et fraude hoc faceret, tunc ipsi fratres heremite unacum testamento plebani de sibi legatis debent reintegrare quartam ipsi plebano. Item si aliquid legatum fecerit quisquam ad pios usus, ut pro fabrica, libro, calice, ornamento, perpetuo lumine vel aliis huiusmodi vel eciam vivens aliquid donaverit, quod non testamentum, sed donacio nominatur, tunc de talibus plebano nulla canonica porcio, nec quarta detrahatur vel sibi detur, sed totum ipsis fratribus remanebit. Item, si testator alibi, quam sub plebanatu moritur vel ei iura christianitatis sub alio in mortis articulo ministrentur, nulla de testatis canonica quarta succedet plebano speciali. Addimus insuper, cum ipsi fratres heremite aliquo vocantur seu invitantur ad celebraciones missarum, in subterracionem funeris vei alias, tunc quitquid venerit eis ad altaria propria et ad suas missas vei extra vocacionem ad manus datum fuerit, nulla canonica porcio cadit plebano illius loci, sed integraliter est ipsorum fratrum heremitarum. Et hec est declaracio reverendi in Christo patris domini et domini Nicolai Vacien(s)is episcopi et Mathei de Vicedominis, Strigoniensis vicarii, utriusque iuris doctorum, propter simplices sine allegacionibus capitulorum iuris.¹¹⁵

¹¹⁵ HAD, Pavlinski samostan Garić, fasc. 5. nr. 41; MÁLYUSZ 1932b, dok. 223.

Prilog 6. Moslavina u srednjem vijeku (preuzeto iz Kruhek 2002.).

Bibliografija

Izvori

Arhivski fondovi

Hrvatski državni arhiv. Pavlinski samostan Garić. HR-HDA-647.

Hrvatski državni arhiv. Pavlinski samostan Lepoglava. HR-HDA-650.

*Objavljeni izvori*ADAMČEK, Josip, Kampuš, Ivan. 1976. *Popisi i obračuni poreza u Hrvatskoj u 15. i 16. stoljeću*. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Institut za hrvatsku povijest.CD: *Codex diplomaticus regni Croatiae, Dalmatiae et Slavoniae – Diplomatički zbornik kraljevine Hrvatske, Dalmacije i Slavonije*, sv. I, eds. M. Kostrenčić - J. Stipišić - M. Šamšalović, sv. II-XII, ed. T. Smičiklas, sv. XIV-XVI, ed. M. Kostrenčić, sv. XVII, ed. S. Gunjača, sv. XVIII, ed. D. Rendić-Miočević, Zagreb 1904. - 1990.*Constitutiones antiquiores Fratrum Sancti pauli primi Heremitaie ordinis Sancti Augustini et Informatio religiosi*. 2009. Ur. Stanislaw Świdziński, Lorenz Weinrich [Archivum ordinis sancti Pauli primi eremitaie II, Fontes 6].*Constitutio ordinis sancti Pauli primi eremitaie iuxta textum ante anum 1643 conscriptum*. 1973. Ur. Stanislaw Świdziński. [Archivum ordinis sancti Pauli primi eremitaie II, Fontes 1].

- EGGERER, Andreas. 1663. *Fragmen panis corvi proto - eremitici seu Reliquiae annalium eremi-coenobiticorum Ordinis Fratrum Eremitarum s. Pauli primi Eremitae*. Viennae.
- GYÖNGYÖSI, Gregorius. 1520. *Declarationes constitutionum ordinis fratrum heremitarum sancti Pauli primi heremite*. Roma.
- GYÖNGYÖSI, Gregorius. 1998. *Vitae fratrum eremitarum Ordinis sancti Pauli Primi Eremitae*. Ur. Ferenc Levente Hervay. Budapest: Akadémiai Kiadó.
- KATONA, Istvan. 1790. *Historia critica regum Hungariae stirpis mixtae. Tomulus III. Ordine X.: ab anno Christi MCCC. ad annum usque MCCCLXXXI*. Buda: Typis Catharinae Landerer Viduae.
- KRISTOLOVEC, Ioannes. *Descriptio synoptica monasteriorum ordinis S. Pauli primi Eremitae in Illyrico*. Rukopis u Arhivu Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti IV d. 77.
- MALLECHICH, Gasparus. 1708. *Quatripartitum Regularium*, Vienna.
- MÁLYUSZ, Elemér. 1925. A szlavóniai és horvátországi középkori pálos kolostorok oklevelei az Országos Levéltárban. *Levéltári közlemények* 3: 101-186.
- _____. 1927. A szlavóniai és horvátországi középkori pálos kolostorok oklevelei az Országos Levéltárban. *Levéltári közlemények* 5: 136-209.
- _____. 1928. A szlavóniai és horvátországi középkori pálos kolostorok oklevelei az Országos Levéltárban. *Levéltári közlemények* 6: 87-203.
- _____. 1929. A szlavóniai és horvátországi középkori pálos kolostorok oklevelei az Országos Levéltárban. *Levéltári közlemények* 7/3-4: 278-311.
- _____. 1930. A szlavóniai és horvátországi középkori pálos kolostorok oklevelei az Országos Levéltárban. *Levéltári közlemények* 8/1-2: 65-111.
- _____. 1931. A szlavóniai és horvátországi középkori pálos kolostorok oklevelei az Országos Levéltárban. *Levéltári közlemények* 9/3-4: 284-315.
- _____. 1932a. A szlavóniai és horvátországi középkori pálos kolostorok oklevelei az Országos Levéltárban. *Levéltári közlemények* 10/1-2: 92-123.
- _____. 1932b. A szlavóniai és horvátországi középkori pálos kolostorok oklevelei az Országos Levéltárban. *Levéltári közlemények* 10/3-4: 256-286.
- _____. 1933. A szlavóniai és horvátországi középkori pálos kolostorok oklevelei az Országos Levéltárban. *Levéltári közlemények* 11/1-2: 58-92.
- _____. 1934. A szlavóniai és horvátországi középkori pálos kolostorok oklevelei az Országos Levéltárban. *Levéltári közlemények* 12: 111-154.
- _____. 1935. A szlavóniai és horvátországi középkori pálos kolostorok oklevelei az Országos Levéltárban. *Levéltári közlemények* 13: 233-265.
- MHEZ: *Monumenta historica episcopatus Zagradiensis - Povijesni spomenici Zagrebačke biskupije*, sv. 5. Ur. Andrija Lukinović. Zagreb: Kršćanska sadašnjost; Arhiv Hrvatske, 1992.
- Monumenta Vaticana: Monumenta Vaticana historiam Regni Hungariae illustrantia*. Series prima, sv. 2. Budapest, 1885.

- PAVLOVIĆ, Augustin. 1985. Pravilo sv. Augustina (prijevod i komentar). U *Redovnička pravila*, Hadrijan Borak (ur.), 181-202. Zagreb: Vijeće franjevačkih zajednica; Kršćanska sadašnjost, 1985.
- ŚWIDZIŃSKI, Stanislaw. 1968. Die Augustinusregel im Pauliner-Orden. *Augustiniana* 18: 29-38.
- _____. 1979. Die bischöflichen Regeln des Pauliner Ordens. *Ungarn Jahrbuch* 10: 29-39.
- _____. 1999a. Einführung in das Thema des Symposiums über die Spiritualität des Paulinermönchtums. U Swidzinski 1999c, 11-19.
- _____. 1999b. Organisation und Verfassung des Paulinerordens, ein geschichtlicher Überblick (ca 1250-1986). U Swidzinski 1999c, 216-224.
- _____. (ur.). 1999c. *Beiträge zur Spiritualität des Paulinermönchtums*. [Archivum ordinis sancti pauli primi eremite II, Dissertationes 4].
- Vita divi Pauli primi eremite*. 2009. Reprint izdanja iz 1511. [Archivum ordinis sancti Pauli primi eremite II, Fontes 10].

Literatura

- ADAMČEK, Josip. 1989. Pavlini i njihovi feudalni posjedi. U *Kultura pavlina u Hrvatskoj*, 41-65.
- BAK, Janos M. 2000. Die Heimat der frühen Pauliner. Ungarn zu Beginn des 14. Jahrhunderts. U Elm 2000a: 135-142.
- BEDIĆ, Marko. 1995. Pavlinski samostan Blažene Djevice Marije pod Garićem. *Lepoglavski zbornik* 97-110.
- BENCZE, Zoltán. 2000. Das Kloster St. Lorenz bei Buda (Budaszentlőrinc) und andere ungarische Paulinerklöster. Archäologische Untersuchungen. U Elm 2000a: 157-190.
- BRUNERT, Maria Elisabeth. 1999. Der hl. Paulus von Theben als Vorbild für das christliche Mönchtum. U Swidzinski 1999c: 21-31.
- BUĆIN, Rajka, Pandžić, Miljenko. 2007. Izvori za povijest Moslavine u fondovima i zbir-kama HDA. *Zbornik Moslavine* 9/10: 17-37.
- BUDROVIĆ, Dominik. 1970. Pregled obnovljenih oprosta. *Bogoslovna smotra* 39/2-3: 202-212.
- CHMIELEWSKI, Marek. 2009. Duchowosc paulinow w swietle najstarszych traktatow ascetycznych. *Studia claromontana* 27: 71-102.
- ČORALIĆ, Lovorka. 1997. *Put, putnici, putovanja*. Zagreb: AGM.
- DABINOVIĆ, Antun. 1940. *Hrvatska državna i pravna povijest*. Zagreb: Matica hrvatska.
- DOČKAL, Kamilo 1955. Samostan Blažene Djevice Marije u Gariću. Kaptolski arhiv Zagreb.
- ELM, Kaspar. 1972. Quellen zur Geschichte des Paulinerordens aus Kloster Grünwald im Hochschwarzwald in der Stiftsbibliothek von St. Paul im Lavantal. *Zeitschrift für die Geschichte des Oberrheins*, 120/81: 91-124.
- _____. (ur.). 2000a. *Beiträge zur Geschichte des Paulinerordens*. Berlin: Duncker und Humblot. [Berliner Historische Studien 32, Ordensstudien 14].

- _____. 2000b. Eremiten und Eremitenorden des 13. Jahrhunderts. U *Elm* 2000a, 11-22.
- FRANZEN, August. 1983. *Pregled povijesti Crkve*, Zagreb: Kršćanska sadašnjost.
- FÜLLÖPP-ROMHÁNYI, Beatrix. 2000. Die Pauliner in mittelalterlichen Ungarn. U *Beiträge zur Geschichte des Paulinerordens*, ur. Kaspar Elm, 143-156. Berlin: Duncker und Humboldt. (*Berliner Historische Studien* 32, *Ordensstudien* 14).
- _____. 2010. Die Wirtschaftstätigkeit der ungarischen Pauliner im Spätmittelalter (15.-16. Jahrhundert). U *Der Paulinerorden* 2010., 130-199.
- GRAČANIN, Hrvoje. 2011. *Južna Panonija u kasnoj antici i ranom srednjovjekovlju (od konca 4. do konca 11. stoljeća)*. Zagreb: Plejada.
- GRGIN, Borislav. 2002. *Počeci rasapa. Kralj Matijaš Korvin i srednjovjekovna Hrvatska*. Zagreb: Ibis grafika; Zavod za hrvatsku povijest.
- GUZSIK, Tamas. 1984. Kritische Fragen zur frühen Paulinerarchitektur in Ungarn. U *Der Orden der Pauliner OSPE: seine Geschichte - seine Aufgaben - seine Stellung*, Julius Dirnbeck, Rudolf Kropf, Wolfgang Meyer (ur.), 133-154. [Wissenschaftliche Arbeiten aus dem Burgenland 70].
- HAUPTMAN, Ferdo. 1961. Jugoslavensko-mađarski pregovori i njihovi rezultati. *Glasnik Arhiva i Društva arhivista Bosne i Hercegovine* 1: 29-159.
- HIRC, Dragutin. 2002. Moslavina (Iz putnih uspomena). U *Gornja Jelenska*, ur. Dražen Kovačević, 278-301. Zagreb: Ceres.
- HOLLER, Laszlo. 2010. A new interpretation on the formation-process of the Pauline order. Some remarks on a charter of Paul, bishop of Veszprem from 1263“. U *Der Paulinerorden* 2010: 94-101.
- HORVAT, Zorislav. 1989. Srednjovjekovna arhitektura pavlinskih samostana u Hrvatskoj. U *Kultura pavlina u Hrvatskoj*, 95-108.
- HBL: *Hrvatski biografski leksikon*. 2009, sv. 7. Zagreb: Leksikografski zavod Miroslav Krleža.
- IMRE, Maria. 2009. Die Marienfrömmigkeit der ungarischen Pauliner in der Neuzeit. *Studia claromontana* 27: 491-506.
- KLAIĆ, Vjekoslav. 1904. Marturina. *Rad JAZU* 157: 114-213.
- KOLAR DIMITRIJEVIĆ, Mira. 2003. Urbar pavlinskog samostana u Strezi 1477. godine. *Podravina* 2-3: 103-123.
- KRUHEK, Milan. 1989. Povijesno-topografski pregled pavlinskih samostana. U *Kultura pavlina u Hrvatskoj*, 67-94.
- _____. 1989. Povijesno-topografski pregled pavlinskih samostana. U *Kultura pavlina u Hrvatskoj*, 67-94.
- _____. 2002. Srednjovjekovni utvrđeni gradovi i posjedi u Moslavini. U *Kutina, povijesno-kulturni pregled s identitetom sadašnjice*, ur. Dragutin Pasarić, 93-125. Kutina: Matica hrvatska.
- Kultura pavlina u Hrvatskoj. 1244-1786*. 1989. Uredili Đurđica Cvitanović, Vladimir Maleković, Jadranka Petričević. Zagreb: Globus; Muzej za umjetnost i obrt.

- LADIĆ, Zoran. 1999. Oporučni legati pro anima i ad plas causas u europskoj historio-
grafiji. Usporedba s oporukama dalmatinskih komuna. *Zbornik Odsjeka za povijesne
znanosti Zavoda za povijesne i društvene znanosti Hrvatske akademije znanosti i
umjetnosti* 17: 17-29.
- LANOVIĆ, Mihajlo. 1929. *Privatno pravo Tripartita*. Zagreb.
- LUKINOVIĆ, Andrija. 1989. Arhivska građa hrvatskih pavlina. U *Kultura pavlina u
Hrvatskoj*, 367-372.
- Leksikon ikonografije Lexikon für Theologie und Kirche*. 1963, sv. 8. Ur. Josef Höfer, Karl
Rahner. Freiburg im Breisgau: Verlag Herder, 1963.
- Leksikon ikonografije Lexikon für Theologie und Kirche*. 2006, sv. 7. Ur. Walter Kasper.
Freiburg; Basel; Wien: Verlag Herder.
- Leksikon ikonografije, liturgike i simbolike zapadnog kršćanstva*. 2006. Uredio Anđelko
Badurina. Zagreb: Kršćanska sadašnjost.
- MARGETIĆ, Lujo. 1995. *Hrvatsko srednjovjekovno obiteljsko i nasljedno pravo*. Zagreb:
Narodne novine.
- _____. 2002. *Prikazi i diskusije*. Split: Književni krug.
- _____. 1997. *Srednjovjekovno hrvatsko pravo: obvezno pravo*. Zagreb, Rijeka:
HAZU.
- _____. 1983. *Srednjovjekovno hrvatsko pravo - stvarna prava*. Zagreb, Rijeka,
Čakovec: Pravni fakultet u Zagrebu; Pravni fakultet u Rijeci.
- _____. 2000. *Zagreb i Slavonija: izbor studija*. Zagreb, Rijeka: Adamić.
- MARGETIĆ, Lujo, Magdalena Apostolova MARŠALEVSKI. 1990. *Hrvatsko srednjovje-
kovno pravo: vrela s komentarom*. Zagreb: Narodne novine; Pravni fakultet u Zagrebu.
- MARŠALEVSKI, Magdalena Apostolova. 1998. *Iz pravne prošlosti Zagreba*. Zagreb:
Školska knjiga.
- MILADINOV, Marina. 2008. *Margins of Solitude, Eremitism in Central Europe between
East and West*. Zagreb: Leykam international.
- Opći religijski leksikon*. 2002. Glavni urednik Adalbert Rebić. Zagreb: Leksikografski
zavod Miroslav Krleža.
- Der Paulinerorden: Geschichte, Geist, Kultur*. Ur. Gabor Sarbak. Budapest: Szent István
Társulat, 2010.
- Pavlini samostani – vodič (obavijesno pomagalo u Hrvatskom državnom arhivu).
- PETRIĆ, Hrvoje. 1993. Prilog poznavanju srednjovjekovnih puteva u središnjoj Hrvatskoj.
Radovi Zavoda za hrvatsku povijest 26: 17-26.
- PISK, Silvija. 2005. Kolomanov put u Moslavini – prilog poznavanju komunikacija i
spomeničke baštine u Moslavini. *Historijski zbornik* 58: 29-38.
- _____. 2007. *Topografija Garića, Gračenice i Moslavine od 1163. do 1400*.
Magistarski rad. Filozofski fakultet, Zagreb, Odsjek za povijest.
- _____. 2008. Šuma i drveće u latinskim srednjovjekovnim dokumentima: primjer
moslavačkog kraja. *Ekonomika i ekohistorija: časopis za gospodarsku povijest i po-
vijest okoliša* 4/4: 64-70.

- _____. 2009. Garić, Gračenica i Moslavina - upravna područja (županije, komitati i distrikti) u srednjem vijeku. *Zbornik Moslavine* 11/12: 40-44.
- _____. 2011. *Pavlinski samostan Blažene Djevice Marije na Gariću (Moslavačka gora) i njegova uloga u regionalnoj povijesti*. Doktorski rad, Filozofski fakultet, Zagreb, Odsjek za povijest.
- PLEŠE, Tajana. 2009. Medieval monastic architecture of the Pauline order in continental Croatia. *Studia* 27: 601-618.
- _____. 2010a. *Arheološki kontekst srednjovjekovnih pavlinskih samostana u sjeverozapadnoj Hrvatskoj*. Doktorska disertacija. Filozofski fakultet, Zagreb, Odsjek za arheologiju.
- _____. 2010b. Medieval Pauline Monasteries in North-western Croatia. U *Der Paulinerorden*, 439-458.
- _____. 2011. Bela crkva. *Hrvatski arheološki godišnjak* (u tisku).
- REBENICH, Stefan. 2000. Der Kirchenvater Hieronymus als Hagiograph. Die vita Sancti Pauli primi eremitaie. U *Elm* 2000a, 23-40.
- SARBAK, Gabor. 2009. Die Anfänge des Paulinerordens und die Entwicklung der Ordensgesetzgebung. *Studia claromontana* 27: 15-26.
- SEKULIĆ, Ante. 1989. Pregled povijesti pavlina. U *Kultura pavlina u Hrvatskoj*, 31-39.
- Suvremena katolička enciklopedija*. 1998. Uredio Mato Zovkić. Split: Laus.
- SZABO, Gjuro. Bilješke o starinama u Moslavini. Rukopis u arhivi Muzeja Moslavine u Kutini.
- _____. 1919. Spomenici kotara Ivanec. *Vjesnik hrvatskog arheološkog društva* n.s. 14: 22-96.
- _____. 1920. *Sredovječni gradovi u Hrvatskoj i Slavoniji*. Zagreb: Matica hrvatska.
- ŠANJEK, Franjo. 1988. *Crkva i kršćanstvo u Hrvata (srednji vijek)*. Zagreb: Kršćanska sadašnjost.
- _____. 1996. *Kršćanstvo na hrvatskom prostoru: pregled religiozne povijesti Hrvata (7. – 20. st.)*. Zagreb: Kršćanska sadašnjost, 1996.
- Dictionary of Popes and the Papacy*. 2001. Ur. Bruno Steimer, Michael G. Parker New York: The Crossroad Publishing Company.
- TKALČIĆ, Ivan Krstitelj. 1895. Pavlinski samostan u Dubici. *Vjesnik hrvatskoga arheološkoga društva* 1: 189-202.
- _____. 1903. Urbar bivšeg pavlinskog samostana u Strezi. *Vjesnik Kraljevskog Hrvatsko-slavonsko-dalmatinskoga Zemaljskoga arkiva* 5: 201-219.
- TÖRÖK, József. 1996. History of the St. Paul Order (A critical Study). *Folia theologica* 7: 179-184.
- _____. 2000. Die Paulinerliturgie in Ungarn. U *Elm* 2000a, 125-134.
- Zagrebački biskupi i nadbiskupi*. 1995. Franko Mirošević. Zagreb: Školska knjiga.
- Velika povijest crkve*. 1971, sv. 3/1. Ur. Hubert Jedin. Zagreb: Kršćanska sadašnjost.

- Velika povijest crkve*. 1993, sv. 3/2. Ur. Hubert Jedin. Zagreb: Kršćanska sadašnjost.
- WEHLI, Tünde, 2010. Die Fahrt des heiligen Antonius des Eremiten zu Paul dem ersten Eremiten. U *Der Paulinerorden* 2010, 465-474.
- WEINRICH, Lorenz. 2000. Santo Stefano Rotondo. Der römische Paulinerkonvent. U *Elm* 2000a, 191-202.

Mrežne stranice

http://arhinet.arhiv.hr/_Generated/Pages/ArhivskeJedinice. (posjet 5. svibnja 2011.)

Ein Beitrag zur Geschichte der mittelalterlichen Paulinerklöster: Rechte und Privilegien des Pauliner Klosters der Heiligen Jungfrau Maria auf Garić (Moslavačka gora)

Das Paulinerkloster der Heiligen Jungfrau Maria auf Garić (Moslavačka gora) ist das älteste Paulinerkloster im heutigen Kroatien. Im Jahre 1257 wurde erstmalig Eremitengemeinschaft an der Stelle erwähnt, wo sich später Paulinerkloster Garić befindet. Das Paulinerkloster der Heiligen Jungfrau Maria wurde 1273 explizit erwähnt. Das Kloster wurde im Laufe der kommenden Jahrhunderte neben dem Kloster in Remete zum wichtigsten Paulinerkloster im mittelalterlichen Slawonien. Dieses Kloster war auch die wichtigste kirchliche Institution der Komitate Garić und Gračenica und des Landbesitzes Moslavina, und es war auch bis zum Mitte des 15. Jahrhunderts das einzige Kloster in diesem Gebiet. Das Kloster war bis osmanischen Angriffen im ersten Hälfte des 16. Jahrhunderts tätig. Wahrscheinlich flohen die Mönche zusammen mit ihren Akten in das Paulinerkloster Lepoglava. Diese Akten sind besonders wertvollen Quellen für die Erforschung der Topographie und Geschichte von Moslavina. Obwohl es einige Versuche seiner Restaurierung im 18. Jahrhundert gab, wurde es niemals erneuert.

Im 14. Jahrhundert wurde das Kloster von Remete zum Vikariatrang gehoben und als das Garić Kloster zu Beginn des 15. Jahrhunderts genauso den Vikariatrang bekam, teilen die beiden Klöster die Jurisdiktion über andere slawonische Paulinerkloster, weil Vikariate eigentlich Prioren größerer Klöster sind, welche höchstens 5 Klöster kontrollieren können

Das Garić Kloster entwickelte sich von der kleinen Eremitengemeinschaft zum bedeutenden Grundherr. Die wichtigsten Bestandteile der Paulinerbesitzungen waren Ackerfelder, Wälder, Weingärten, Fischteiche und Mühlen. Sie besaßen auch einige Kurien, Lehnshufen und Dörfer. Die meisten Einnahmen des Klosters Garić stammten aus der Vielzahl an Weinbergen, diese Tätigkeit war die grundlegende Erwerbstätigkeit dieses Klosters.

Wir finden unter den Stiftern fast alle Gesellschaftsschichten, vom König zu den Kleinadeligen. Mönche führten kein zurückgezogenes Leben und waren in Interaktion mit lokaler Bevölkerung, anderen Paulinerklöstern und verschiedenen geistlichen und profanen Instanzen.

Stichwörter: das Paulinerkloster der Heiligen Jungfrau Maria auf Garić (Moslavačka gora), Pauliner, Klöster, Mittelalter, Kirchengeschichte, spätmittelalterliche Slawonien.

Ključne riječi: pavlinski samostan BDM na Gariću, pavlini, pavlinski red, samostani, Moslavina, srednji vijek, crkvena povijest, kasnosrednjovjekovna Slavonija.

FILOZOFSKI FAKULTET SVEUČILIŠTA U ZAGREBU

ZAVOD ZA HRVATSKU POVIJEST
INSTITUTE OF CROATIAN HISTORY
INSTITUT FÜR KROATISCHE GESCHICHTE

RADOVI 43

ZAVOD ZA HRVATSKU POVIJEST
FILOZOFSKOGA FAKULTETA SVEUČILIŠTA U ZAGREBU

The logo for FF press, featuring the letters 'FF' in a stylized font with a horizontal line through them, followed by the word 'press' in a lowercase, sans-serif font.

ZAGREB 2011.

RADOVI ZAVODA ZA HRVATSKU POVIJEST
FILOZOFSKOGA FAKULTETA SVEUČILIŠTA U ZAGREBU

Knjiga 43

Izdavač / Publisher

Zavod za hrvatsku povijest
Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu
FF-press

Za izdavača / For Publisher

Damir Boras

Glavni urednik / Editor-in-Chief

Hrvoje Gračanin

Uredništvo / Editorial Board

Bruna Kuntić-Makvić (stara povijest), Zrinka Nikolić Jakus (srednji vijek),
Hrvoje Petrić (rani novi vijek), Željko Holjevac (moderna povijest),
Tvrтко Jakovina (suvremena povijest), Silvija Pisk (mikrohistorija i zavičajna povijest),

Međunarodno uredničko vijeće / International Editorial Board

Denis Alimov (Sankt Peterburg), Živko Andrijašević (Nikšić), Csaba Békés (Budapest), Rajko Bratož (Ljubljana), Snježana Buzov (Columbus, Ohio), Svetlozar Eldarov (Sofija), Toni Filiposki (Skopje), Aleksandar Fotić (Beograd), Alojz Ivanišević (Wien),
Egidio Ivetić (Padova), Husnija Kamberović (Sarajevo), Karl Kaser (Graz),
Irina Ognjanova (Sofija), Géza Pálffy (Budapest), Ioan-Aurel Pop (Cluj),
Nada Proeva (Skopje), Alexios Savvides (Kalamata), Vlada Stanković (Beograd),
Ludwig Steindorff (Kiel), Peter Štih (Ljubljana)

Izvršna urednica za tuzemnu i inozemnu razmjenu /

Executive Editor for Publications Exchange

Kristina Milković

Tajnik uredništva / Editorial Board Assistant

Dejan Zadro

Adresa uredništva

Zavod za hrvatsku povijest, Filozofski fakultet Zagreb,
Ivana Lučića 3, HR-10 000, Zagreb
Tel. ++385 (0)1 6120 150, 6120 158, faks ++385 (0)1 6156 879

Časopis izlazi jedanput godišnje

Ovi su Radovi tiskani uz financijsku potporu
Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa Republike Hrvatske,
Zaklade Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti,
znanstvenog projekta „Triplex Confinium - hrvatska višegraničja
u euromediterranskom kontekstu“

Naslovna stranica

Iva Mandić

Grafičko oblikovanje i računalni slog

Marko Maraković

Lektura

Julija Barunčić Pletikosić

Tisak

Hitra produkcija knjiga d.o.o.

Tiskanje dovršeno u prosincu 2011. godine

Naklada

250 primjeraka

*Časopis je u digitalnom obliku dostupan na Portalu znanstvenih časopisa
Republike Hrvatske „Hrčak“ <http://hrcak.srce.hr/radovi-zhp>*